

Med nythomismen som utmanare

En trosbekännelse utformad vid studiet av Hampus Lyttkens bok Nythomismen (1962)

1 Inledning

"Med nythomismen som utmanare" har jag kallat denna studie. Nythomismen blir för mig synonymt med Hampus Lyttkens bok "Nythomismen" (1962). Det konsekvent tillspetsade i Lyttkens framställning, något som uppenbart stört katolska läsare, har för mig underlättat att kunna formulera mina egna alternativ till denna åskådning. Och det är dessa alternativ som är huvudärendet i min framställning. Därav titeln "Med nythomismen som utmanare".

Här är ej platsen att kritisera Lyttkens, inte heller att mer ingående placera in Nythomismen i sitt historiska sammanhang. Jag vet bara att Lyttkens var en bland de protestantiska religionsfilosofer som behandlat Thomas av Aquinos (1225-1274) tänkande liksom problematiken kring den "revival" detta tänkande fått i den katolska världen.

Gången i denna framställning är att jag går från avsnitt till avsnitt i Lyttkens bok. Jag inleder med att i några satser redovisa det viktigaste i det aktuella avsnittet. Det sker under rubriken "Anteckningar till innehållet", varpå följer en förenklad sammanfattning på någon rad för läsbarhetens skull. Till detta läggs mina reflexioner över innehållet samt flera mina alternativ till de nythomistiska synsätten.

Min framställning skall kunna läsas även utan dessa "Anteckningar till innehållet". Det viktigaste återkommer, om än i omvandlad form, i min utläggning av varje avsnitt. Skulle någon känna lust att närmare ta del av Lyttkens framställning kan mina "Anteckningar till innehållet" underlätta studiet av boken.

Nythomismen får som sagt i mina händer rollen som utmanare. Detta som en följd av att jag vid studiet genomgående lockats formulera alternativ till de nythomistiska tankefigurerna. Av dessa alternativ visar det sig i slutändan framträda något av en helhet, en personlig troshållning, en till bl a nythomismen alternativ teologi.

Detta så mycket naturligare som jag redan i förväg visste att synsätt kan utvecklas ur motsättningar. Detta gäller inte minst kristen tro som lättare låter sig bestämmas som historisk företeelse, med allt vad det innebär av motsägelser, än som fastställd lära. Sedan är det en allmän sanning att just föreställningar, livshållningar, förhållningssätt (trosföreställningar i bred mening) får liv både i konfrontation och i samspel. Detta parallellt med att samtidens värderingar på ett eller annat sätt skiner igenom i allt som har med vår föreställningsvärld att göra. För min del går jag så långt att jag hävdar att troshållningar är relativistiska till sin natur. Jag ser kristen tro mer som en stundens och tillfällets utmaning än som heltäckande sanning.

Till detta behöver följande tilläggas innan min redovisning inleds.

Hampus Lyttkens förstår Nythomismen främst utifrån en av dess ledande företrädare, Jacques Maritain (1882-1973). Rötterna till rörelsen återfinns annars hos Thomas av Aquino (1225-1274) som i sin tur fick reda i sitt kristna trosbygge med hjälp av Aristoteles (384 f Kr-322 f Kr).

För min del var det min kritiska granskning av jesuiten och religionsfilosofen Ulf Jonssons studie "Med tanke på Gud. En introduktion till religionsfilosofin" (2008), som ledde mig till Hampus Lyttkens och dennes monografi "Nythomismen". Detta när jag förstod hur central Thomas av Aquino var, och med honom nythomismen, inte bara i den nutida katolicismen utan även för Ulf Jonsson personligen. Se min recension "Med tanke på Gud. en introduktion till religionsfilosofin." ¹

Redan min recension av Jonssons bok lockade mig att ställa upp egna alternativ oftast i motsats till Ulf Jonssons. Nu renodlar jag alltså denna linje så att mina alternativ i realiteten blir framställningens själva huvudangelägenhet.

2 Hampus Lyttkens, Nythomismen. En religiösa filosofi (1962).

Redovisning, kritik, alternativ

Boken inleds med

En allmän karakteristik av nythomismen s 9-16

Innehållet i kortform

Thomismen fick sin renässans genom Leo XIII:s encyklika Aeterni Patris 1879, där Thomas av Aquinos filosofi anbefalls som den filosofi en katolik bör omfatta. Dess förutsättning är att filosofiskt studium låter sig förenas med kristen tro.

Thomas av Aquinos (1225-1274) teologiska tänkande återupplivas i Nythomismen, som är den viktigaste riktningen inom den så kallade nyskolastiken. ²

Den fortsätter med

I Nythomismens metafysik

1 Kunskap om varat s 20-27

Innehållet i kortform

Det finns ting som är.

Varat, det som är.

Varat äger väsen och existens.

Alla väsen står i relation till ett vara, men på olika sätt.

Relationen realiseras genom orsak och verkan.

Verkan finns redan innan den förverkligas.

Varat går före förändring.

Existensen äger i sig fullkomlighet. Väsendet är i olika hög grad delaktigt i det fullkomliga.

Det väsende som äger något i mindre grad har fått detta från något som äger det i högre grad

Det finns något som till sitt väsen är fullkomligt, Gud.

Både varat och Gud är metafysikens objekt. Gud det högsta varat.

¹ bjornsvard.com. Gå därifrån till "Hem" och klicka dig ner till min recension.

² Skolastik, sammanfattande beteckning för teologisk-filosofiska läror under medeltiden

Eller förenklat uttryckt

Det som är i himmel och på jord, jordiskt som överjordiskt, ges beteckningen *Varat*, där det högsta varat är Gud. *Varat* i sin tur består bortom sina jordiska bestämningar av *väsen* och *existens*. Där står väsen för det mer eller mindre fullkomliga, existens för delaktighet i det fullkomliga. Nythomismen spränger alltså redan i sina förutsättningar gränsen mellan det materiella och det ideella.

Ja till varat som utgångspunkt, men inte till den nythomistiska utbyggnaden

Jag säger ja till *varat som utgångspunkt*, men inte till den nythomistiska utbyggnaden. Nythomismens förutsättning i **varat** som ett sammanfattande grundbegrepp lockar mig nämligen att tänka utifrån **varat** som både grundfaktum och mirakel. **Varat** som grundfaktum pekar utöver det tillfälliga, slumpartade och det till tid och rum begränsade. **Varat** grundar så förstått förundran över livets själva faktum.

Detta anknyter idag till att jag redan från barnsben har fått lära mig att det jag ser och kan ta på inte är det enda. Den tron, tillspetsad i gudstro, ingår i det som format mig som människa.

Detta förstärkt av att jag vid studiet av Lyttkens bok "Nythomismen" mera medvetet börjat reflektera över de dubbla verkligheternas faktum i en alldeles bestämd mening. Å den ena sidan har vi det yttre skeendet, å den andra våra intryck av detta skeende. Dessa är i sin tur utformade som idéer, tolkningar och trosföreställningar. Sambandet mellan det ena och det andra har alltmer börjat uppta min funderingar. Hur ser egentligen bryggan mellan dessa båda storheter ut?

Samtidigt drogs och dras jag till att finna Gud i det som låter sig fastslås, i sammanhang som låter sig förklaras, i det som en historisk bibelsyn avslöjar. Därtill är jag den förste att tygla mina föreställningar med kontrollerbara yttre fakta. Detta har också kommit att karakterisera min gudstro. Det har blivit allt tydligare att om jag skall finna Gud skall jag inte finna Gud där uppe utan nere i det som låter sig iakttagas och har yttre betydelse.

Mot den bakgrunden sorterar jag ut nythomismens **vara** förstådd i avsnittet ovan som **väsen** och **existens** i aristotelisk mening. Utifrån ett idealistiskt tänkesätt står där den enskildes **existens** i förbindelse med allt **vara** och då ytterst med Gud. **Väsen** står för något som vissa äger i högre grad än andra. Där kan den enes brist på **väsen** fyllas på med den andres mer fullödiga. Den yttersta givaren är Gud, **varat** i fullkomnad gestalt. Detta förutsätter att mitt jag per definition befinner sig utanför det man kan ta på och röra vid och dessutom via **varat** är av andligt ursprung. Detta är en spekulatio över **varats** innebörd som inte är min.

2 Filosofins apologetiska roll 28 f

Innehållet i sammanfattning

Nythomismen, filosofi som stöder tron.

Enligt denna filosofi finns det en förbindelse via varat mellan varje ting och Gud.

Enligt nythomismens idealistiska åskådning förs vi genom det som *är* (varat) till den som *är*, Gud.

Frälsning är för nythomismen att få del av ett högre varande.

Eller i förenklad sammanfattning

Här slås ännu en gång människans förbindelse med Gud fast. Frälsning innebär att helt uppfyllas av Gud.

Frälsning som delaktiggörande

Gud är för nythomismen en förutsättning för allt liv. Gudstron grundar sig på ett vetande och vägen till närmare förening med Gud går via delaktiggörande.

För mig står frälsning för ständigt förnyade ställningstaganden

När Lyttkens i detta sammanhang betonar nythomismens roll som en kyrkans försvarare, öppnar det för mitt eget vittnesbörd. Också jag ser mig som en trons försvarare. Jag har från tolvårsåldern och framåt sett som min uppgift att försvara Gud i de mest skiftande situationer.

Min gudstro är annars grundad i föreställningar betingade av en svensk frikyrkligt präglad miljö i Kumla där det gick en tydlig gräns mellan troende och övriga.

Under mina tonår drogs mina kamrater endera till Kumlas frikyrkor eller till miljöer utan kristen profil. Svenska kyrkans betydelse var i sammanhanget försumbar. Livsstilen på respektive sida av gränslinjen gjorde skillnaden mellan de båda grupperna än tydligare.

Jag minns att jag tidigt lierade mig med kamrater med en frikyrklig livsstil och frikyrkliga värderingar. Men jag kommer ihåg att jag samtidigt kände mig som något av en gränsöverskridare.

Med teologiska studier, prästtjänst och utifrån förnyade erfarenheter kombinerade med studier, påverkades mina perspektiv. Nu upplevde jag mig allt tydligare leva i två världar men i en annan mening än under min ungdom. Nu kom gränslinjen att ligga mellan bibelkritik och bibelauktoritet, mellan en historisk bibelsyn och en mer apologetisk sådan.

Det hela utvecklades till en strid inom mig själv. Den utkämpades i en ständig uppgörelse med den bibel jag var satt att uttolka. Det hela resulterade i en specifik bibelteologi, där jag själv satt accenten men där resultaten hörde hemma i exegetiska huvudfåror där bibelkritik var en självklar förutsättning.

Belysande för min hållning till bibeln var att jag redan under studietiden tog fasta på att skapelsen och därmed också människans tillblivelse redan i bibeltexterna hade bottnar i urgamla skapelsemyter. Jag hade observerat detta vid läsning av bland annat psaltarpsalmerna sjuttiofyra och åttionio.

"Gud, min konung från urtiden, du som vinner segrar på jorden! Du delade havet med din makt, du klöv drakarnas huvuden på vattnet. Du krossade Leviatans huvuden och gav honom som föda åt öknens djur" (Ps 74:12–14). På andra ställen har kaosdraken ett annat namn: "Du krossade Rahav, slog honom till döds" (Ps 89:11).

Gud blev för mig utifrån dessa psalmer förstådd som befriaren. Detta motiv lade jag till min av tro betingade föreställningsvärld. Det stärkte min tro på en Gud som stod upp till kamp mot det onda. I min selektiva bibelläsning blev Gud som befriaren en tolkningsnyckel både i min bibeltolkning, min bibeltillämpning och i mitt liv som samhällsmedborgare.

Långt senare i mitt liv upptäckte jag att den dominerande tanke som i bibeltexterna belyser relationen Gud/människa är föreställningen om ett Israel som var utvalt av Gud före alla andra folk. Som jag numera inser genomsyrar den tanken hela bibeln, inklusive Nya testamentet. I Nya testamentet dock i förnyad uttolkning.

Ett ofta upprepat belägg för denna föreställning är 5 Mos 7:71 f

⁷Det var inte för att ni är ett större folk än andra som Herren fäste sig vid er och utvalde er – ni är ju det minsta folket av alla. ⁸Men Herren älskade er och ville hålla sin ed till era fäder, och därför förde han er med stark hand ut ur slavlägret och befriade dig ur faraos, den egyptiske kungens, våld. 5 Mos 7:7f

Allt mera medvetet har jag under den senare delen av mitt liv lagt tanken på Israels utvaldhets till min religiöst grundade föreställningsvärld. Det har blivit något av min religiösa särart att så medvetet göra detta. Märk väl att jag läser denna utvaldhets utifrån Kristus. Förstådd utifrån Kristus blir utvaldhetsen en uppgift eller en förpliktelse, inte ett privilegium. Den vänder tvärtom i sin tillämpning upp och ner på allt vad sionism eller liknande heter.

F a öppnar utväljelsetanken för en bestämd tolkning av korsdramat, som i min föreställningsvärld blivit själva summan i den religiösa livshållning som har blivit min egen.

Sammanfattningsvis blir att vara utvald en gåva, inte en rättighet, samtidigt en uppgift.

Jag skall här inte ta upp min församlingsbyggande verksamhet som skall förstås som mitt svar på tidens krav utifrån den bibeltolkning jag ovan redovisat.³ Däremot komplettera med något från nythomismen, d v s i närtid, som stärkt min tro. Att med nythomismen förstå Gud utifrån varats faktum har kommit att bli ytterligare en grundsten i mitt trosbygge.

För att gå vidare kan ingen som känner mig ha undgått att jag relativiserar spänningen mellan tro och otro. Detta allt mera markerat i samband med min uppgörelse med nythomismen.

Jag gör det i diverse resonemang i denna redovisning om förhållandet mellan det *sedda* i relation till det *trodda*. En sak är nämligen det vi ser, en annan våra inre bilder av det vi uppmärksammat. Och inre bilder vad är det annat än uttryck för tro, har jag inte bara frågat mig utan också insett.

Och den insikten leder över till reflexioner över bibeln. Hur är det egentligen med den Heliga Skrift? Är inte också den boksamlingen ett trosdokument på fler än ett sätt. Dess innehåll har bland annat gått genom åtskilliga föreställningsvärldar innan den nått oss via bibel 2000. T o m i bibelöversättningarna kan idealbilder spåras som mer hör hemma i översättarens eget huvud än i de texter denne blivit satt att översätta. Även utifrån detta är alltså också bibeln ett trosdokument.

Till det kommer att vi, vare sig vi vill det eller inte, tar till oss föreställningarna i tiden. I vår generations fall sker detta utifrån en från upplysningen och framåt beprövad vetenskap kombinerad med en humanistisk livssyn. Hårdraget bygger en upplyst svensk kristen livshållning av idag på bibelns vittnesbörd, samtidigt på en från upplysningen och framåt beprövad vetenskap, kombinerad med en humanistisk grundsyn. Allt borgar för en trosinterpretation av det mest genomgripande slag.

Paradexempel som bekräftar den subjektivt betingade trons herravälde är nutida läsning av skapelseberättelserna i 1 Mosebok kap 1-3. Den uttydning av dessa som i nutiden blivit den vanliga förutsätter inte enbart trosinterpretation utan låter sig dessutom utan möda kopplas till nutida sekulärt tänkande.

³ Växtplatser 1980. Prästmötesavhandling Strängnäs stift

Relationen Gud människa har med utgångspunkt i dessa skapelseberättelser nämligen kommit att kännetecknas av förvaltarskap, med humanism och vård av naturen som sina två grundpelare. Relationen kristet förhållningssätt och allmänmänskligt västerländskt sätt att se, har därmed närmast smält samman till ett. Och för min del är det inget fel i det. Fel däremot att blunda för detta faktum.

Återstår bara att i detta resonemang som allt mera tagit formen av trosbekännelse att redovisa mitt allt överskuggande ideal Det är att bekänna min tro med det uppenbart sanna för ögonen. Dubbla verkligheter är i det avseendet ingenting för mig. Trons liv växer fram i en uppgörelse mellan det *trodde* och det *sedda*. Och den uppgörelsen skapar inte två sanningar utan en.

När jag mot denna breda och samtidigt personliga bakgrundsteckning observerar att thomistisk filosofi konstruerar ett på *varats* faktum grundat sammanhang mellan Gud och människa, slår jag fast följande. Den konstruktionen liknar varken den alternativa syn på tillvaron som jag växte upp med under min barndom, inte heller den bibelteologi som ett fördjupat bibelstudium uppenbarat för mig. Slutligen svär den mot den verklighetssyn och den bibelförståelse som från upplysningen och framåt växte fram i sekulariseringens spår.

I stället är den något helt för sig. Nythomismen representerar en på filosofisk idealistisk grund uppbyggd verklighetsbeskrivning med förankring i medeltida filosofi. Som sådan är den mig främmande. *Varats* (Guds)kopplingar till människan på sätt som beskrivs inom nythomismen är för mig grundade i spekulation. För mig representerar *varat* livet som faktum och mirakel och som sådant underlag för gudstro. *Varat* som faktum är däremot stumt när förhållandet människa Gud närmare skall beskrivas.

3 Kritisk analys av nythomismens metafysik 30 f

Innehållet i sammanfattning

Existensutsagor fattas såsom utsagor om ett varande där Gud är summan av allt *vara*.

En existens fördelad på flera måste enligt nythomismen stamma från något gemensamt högre. Existensen, varandet, ses i realiteten som en egenskap enligt Lyttkens.

(Kant; Existens ett tillstånd ej en egenskap)

Kunskap ses inom antik filosofi liksom inom nythomismen som en avbildning i själen av det yttre föremålet.

Eller i koncentrat

Tillvaron vilar ytterst i *Varat*.⁴

Nythomismen som omtag

Nythomismen framstår för mig som ett omtag där dåtida vetande (stammande från Thomas av Aquino och Aristoteles) upphöjs till nutida sanning. Detta f a i den för nythomismen grundläggande föreställningen att människan som *existens* via ett metafysiskt förstått *vara* har förbindelse med Gud som *existens*.

⁴ Ordförklaringar för den som läser Lyttkens text i sin helhet

Episteme innebar för Aristoteles vetandet – den vetenskapliga teoretiska kunskapen, betraktandet som gör det möjligt att beskriva hur världen och samhället är uppbyggda och fungerar. **Techné** innebar kunnandet – praktiken, den sortens kunskap som syftar till det produktiva och verksamma 'görandet' i världen.

I den sjätte boken av verket "Nikomachiska etiken" redogör Aristoteles för vad han lägger in i begreppet **fronesis**. Det är förmågan att på ett sant och genomtänkt sätt bete sig i olika sammanhang med hänsyn till vad som är gott och rätt för en människa i varje enskild situation.

För mig är enheten med Gud bruten, men återvunnen i tron

Den inom nythomismen förutsatta relationen Gud/människa låter sig inte rationellt påvisas. Å den andra sidan låter sig inte heller Guds ord på något begripligt sätt skapa en brygga mellan Gud och människa. Jag kan exempelvis inte läsa bibeln som påvisbar sanning trots att bibeltexterna själva förutsätter detta. Den historiska kritiken har gjort en sådan läsning omöjlig.

Ja svarar mitt förnuft däremot till *varat* som faktum. Tanken på Gud förstådd som **vara**, dvs som livets liksom dödens själva förutsättning, kan jag inte föra åt sidan. Det vore att blunda för verkligheten. Vad Gud i övrigt står för vilar på min tro, eller om man så vill min livstolkning.

På motsvarande sätt förhåller det sig med mitt förhållande till Jesus, den av Gud före alla andra utvalde. Denna utvaldhed har förvisso sina historiska rötter. På rimliga grunder kan den föras tillbaka ända till judiskt stamtänkande och judisk stamreligion. Men som trosfundament tillhör den trons område. Detta när jag låter denna utvaldhed kulminera i Jesu framträdande, i hans död och i vittnesbördet om hans uppståndelse.

Varat som väsen och existens 31-39

Innehållet i sammanfattning

Varat betecknar själva existensakten.

Varats två element är i nythomistiskt tänkande, väsen och existens.

Det är ej blott tingets existens nythomismen (via Maritain) beskriver utan även den verklighet som ger sig till känna i existensen, d v s dess väsen och existens.

För Aristoteles är formen det avgörande momentet i tingets väsen.

Lyttkens; Av att något finns kan man ej dra slutsatser om tingets väsen eller definiera det.

(Kant; existens ej egenskap som kan läggas till det som poneras existera. Existens ett tillstånd ej en egenskap som hör till tingens väsen.)

Till detta fogar Lyttkens följande förtydligande.

Nythomismen gör *varat* till en metafysisk storhet med spets i Gud som i sin tur står i förbindelse med allt annat som äger verklighet (*vara*). Det gemensamma för allt vara är att det låter sig ses som existens och väsen, där *existensen* står för verklighet i olika grad av fullkomlighet, *väsen* för det helt och hållet med *varat* (Gud) förenliga. Och som mitt eget tillägg till detta, att nythomismen lägger denna tankemässiga grund på kristen tro i sin historiska utformning.

Eller i förenklad sammanfattning

Bortom det synliga döljer sig den sanna verkligheten, *varat* (existensen). Denna ger sig till känna som *väsen* och *existens*.

Hur jag tänker

Varat applicerat på oss människor är ett tillstånd som säger att vi lever. Den är ingen egenskap med automatisk förbindelse till Gud eller andra människor.

Vad människan beträffar ser jag henne som ett helt sammansatt av mycket. Där går det ena upp i det andra och där befinner hon sig i ständig påverkan av sin omgivning. Denna påverkan kan omforma det mesta.

Människan är med nythomismens terminologi om man så vill väsen och existens. Men jag tänker mig detta dubbla begrepp på på annat sätt än man gör inom nythomismen. I min

förståelse står väsen för det som karakteriserar människan, existens för hennes tillstånd, ytterst att hon är levande, inte död.

Förnuftsmässigt blir människans relation till Gud en fråga omöjlig att besvara. Relationen till Gud hör till trons område. Men jag har också upptäckt att om jag tänker bort Gud, tror jag med eller mot min vilja fram en motsvarighet till Gud, detta utifrån min rättsuppfattning och mina känslomässiga prioriteringar.

I min tro däremot är människan skapad av Gud, satt att leva utifrån de förutsättningar som jag tror är av Gud givna.

I nythomismens väsen/existenstänkande är däremot relationen till Gud förutsatt redan i det dubbla begreppet *väsen* och *existens*. I och med att hon existerar (är) förutsätts hon också kopplad till den Gud, som till sitt väsen är det sanna *varat*. Detta ytterst grundat på att existens ses som en egenskap inte enbart som ett tillstånd.

Olikhet genom varande 39-42

Anteckningar till innehållet

Nythomismen förutsätter att människornas olikhet sinsemellan är en "olikhet genom varande", där det fullkomliga "*varat*" heter Gud. Detta står för att enskilda människor har kommit olika långt i sin gudslighet, närmare bestämt i sina existenser (*vara*=väsen och existens, där existensen markerar det för den enskilde specifika).

Gudsligheten som sådan förutsätts däremot. Människan som delaktig i *varat* är per definition kopplad till det högsta *varat* Gud. Detta utifrån nythomismens tankeförutsättning att allt *vara*, om så ofullkomligt, återgår på ett fullkomnat *vara* (Gud)

Eller förenklat uttryckt

Genom *varat* är människan förbunden med Gud, men enskilda människor har kommit olika långt i sin gudslighet.

Nythomismens Gud relativt andras

Den nythomistiska filosofin styr människan till en specifik bild av Gud och dennes koppling till värld och människa. Denna bild har sitt ursprung i medeltida filosofi (Aristoteles, Thomas av Aquino).

Man observerar att den gudsbild som på detta sätt tänks fram saknar historisk eller ens påstått historisk anknytning. Denna antar jag däremot följa i tillämpningen när exempelvis bibliska texter eller helgonlegender läggs ut av nythomistiskt påverkade förkunnare.

Detta inte olik nutida förkunnelse där, bakom den bild av Gud som manas fram, ligger föreställningar som likt nythomismens spekulationer färgat av sig på gudsbilden.

Men det är skillnad på spekulation och spekulation. Nythomismens idealistiskt färgade gudsbild har visserligen sina motsvarigheter även i svensk förkunnelse, men vanligare är att Gud tecknas mot bakgrund av en humanistiskt färgad verklighetsuppfattning.

Där Gud i traditionell mening tagits bort ur vokabulär och tänkande ersätts föreställningen om Gud av de tankefigurer som den samtida idealbildningen skapar. Idealbildningen i sin tur har så långt jag förstår rötter i tidens värderingar kopplade till människors försök att skapa sig själva livsutrymme och ge livet så mycket mening som möjligt.

Nutidens tal om mänskliga rättigheter, människans oändliga värde osv, alla formellt frikopplade från specifika gudsföreställningar, ser jag som ordningar främst förankrade i behovet av fasta etiska värden. Garanten för dessa värden är en yttervärld utan naturkatastrofer och en okränkbar människa som följer samvetets bud. Utan en specifik Gud som garant och med vetskap av naturens lynnighet och människors oberäknelighet blir således alla former av rättigheter mer mål att rikta sig mot än rättigheter i egentlig mening.

Varandets analogi 42-44

Anteckningar till innehållet

Varat är enligt nythomismen ett proportionellt analogt begrepp. Det betyder att alla ting står i relation till (är förenliga med) sitt *vara*.

Varats mångtydighet ligger enligt nythomismen i dess betydelse som tingens *väsen*, dess enhetlighet har sin grund i dess *existens*.

Lyttkens kritik; man har i *varats* begrepp förenat det omöjliga, alla tings väsen respektive existensakten.

Eller i förenklad sammanfattning

Alla människor är förbundna med Gud men i olika hög grad.

Min kommentar

Detta nythomistiska synsätt om människans förbindelse med Gud ställer jag här mot min mera bibelförankrade reflexion. Mitt dilemma är att Gud tycks tåga, detta redan återspeglat i bibeltexter. Bland annat denna Guds tystnad har tvingat kristna av de mest skilda slag att retirera från sina trospositioner och omforma sina doktriner. Kyrkan i stort, inte minst den katolska, tycks ha kompenserat denna tystnad med att förse sig själv med en förment helighet. För min del har Guds tystnad tvingat fram min specifika korsteologi och dessutom till att mera medvetet att se Gud i min vardags möten.

Varat – förnuftets adekvata objekt 45-48

Anteckningar till innehållet

Enligt nythomistisk syn

är förnuftets objekt *varat*,

fattar förnuftet det allmänna,

innehåller sann kunskap endast det allmänna, d v s det intelligibla, som i sin tur står för det andliga, i motsats till det materiella, det föränderliga, det förgängliga,

fattar sinneskunskapen endast det materiella i tingen,

ingår det intelligibla *varat* visserligen i tingen metafysikens objekt, men detta blir känt först genom abstraktion,

när man fram till *varat* i egentlig mening när man nått fram till metafysiken.

Eller förenklat uttryckt

Grunden till allt är det *vara* som också människan är delaktig av. Människan kan nå fram till allmän kunskap om detta *vara* genom att i sitt tänkande abstrahera fram det.

Enligt mitt sätt att se

duger varken abstraktion eller metafysik för att nå kunskap om *varat* (ytterst Gud), mig själv, min omgivning eller mitt sammanhang med Gud.

Min väg är mera närliggande. Den träder jag in på när jag medvetet skiljer mellan det **reella** som spelas upp för mig i varje ögonblick av mitt liv och min tolkning av detta. Detta andra kallar jag det **föreställda**.

Det reella är förstås vid närmare betraktande inte lika reellt som det kan låta. Detta därför att det reella låtit sig formas av det faktum att jag är människa, och som människa att jag ser saker och ting på mitt sätt. Vidare spelar mina inre drifter in. Slutligen också min receptivitet och min slutledningsförmåga, den må vara förvärvad eller nedärvd. Det reella går alltså över i det föreställda vare sig vi vill det eller inte

Detta till trots låter jag det gå en gräns mellan det reella och det föreställda. Det föreställda kallar jag trosföreställningar och är i den egenskapen livsnödvändiga. Utan dessa förlorar vi förmågan att orientera oss. Till det föreställda hör religiös tro, för min del kristen tro, men religiös tro är långt ifrån det enda som bär upp vår föreställningsvärld.

Gemensamt för oss alla är att vi behöver sätta våra sanningar i fråga. Det är en del av vår socialisation som människor. Detta förhållningssätt förutsätter att det reella och det föreställda som vi ställs inför tas på allvar och tillåts påverka oss. Skjuts det ena undan på det andras bekostnad blir vi inte de människor vi skulle kunna vara.

Detta gäller i alla de sammanhang och inte minst i religiösa. Vad det religiösa beträffar betyder det att våra gudsbilder, bibliskt betingade som andra, liksom även vår bild av Jesus, ständigt behöver relateras till vår kunskap, alternativt till fakta omständigheter och känslolägen.

Inom parentes skall här bara tilläggas att den "trons" konfrontation med verkligheten, som jag ovan beskrivit, varken upphört eller försvagats i och med sekulariseringen. Den har däremot tagit sig nya former, där Gud, bibel och Jesus skjutits åt sidan för andra tros- och tankeformationer.

När man tänker på detta sätt blir kristen övertygelse inte betingad av en idealistisk metafysik som likt nythomismens binder samman Gud och människa i en evig sanning. Den blir istället beroende av en inre ständigt pågående uppgörelse mellan det reella och det föreställda.

Orsaksbegreppet 48-55

Anteckningar till innehållet

Enligt nythomistisk syn

är allt varande grundat i ett *vara*,

påverkar tingen varandra,

innebär ett tings påverkan på ett annat ett meddelande av *vara*,

har allt varande en grund för sitt varande antingen i sig själv eller utanför sig själv,

är allt jordiskt varande kontingent (tillfälligt) och förutsätter som förklaring för sitt varande en första orsak,

är tanken på ett kontingent varande endast möjlig om man först inför tanken på ett nödvändigt,

är påverka och förorsaka att överföra varande,

har nythomismen fattat existens som en egenskap vilken med nödvändighet följer ur ett tings väsen (Ordagrant efter Lyttkens).

Således har

nythomismen lösgjort orsaksprincipen från sitt empiriska underlag och härleder den istället från ett föreställt *vara*.

Lyttkens invänder att

om jag säger att A är och ponerar existensen av A yttrar jag mig ej alls om långvarigheten i denna existens. Vidare påstår han sammanfattande att nythomismens sanningar har sin grund i att man vill visa att all fullkomlighet har sin källa i Gud och att denna fullkomlighet i sjunkande grad ges åt tingen.

Mig stör att tro gjorts till vetande

Om hur kausalitet fungerar vet vi av erfarenhet. Orsakssambanden beror av naturlagar, kan fastställas utifrån logik eller utifrån vad vi vet eller anar om givna relationer. Men utgår man från nythomismens förutsättning att *varat* inte enbart betraktas som ett tillstånd utan också står för något allt levande gemensamt med ursprung i Gud, vidgas blicken. Nu öppnas för nya visioner av verkligheten som också kommer att innefatta hur vi ser på kausaliteten.

Eller för att ta det enkelt. Gud ses av nythomismen som det fullkomliga *varat*, ett *vara* som samtidigt spiller över på människan. Denna förbindelse ger bland annat anledning att tänka sig sambandet mellan orsak och verkan på ett nytt sätt. Till funktionen orsak och verkan kommer även att höra att meddela *vara* där brist på vara råder. Givaren är ytterst Gud, det fullkomliga *varat*. Så långt mitt sätt att göra nythomismens sätt att se begripligt.

Min reaktion på detta resonemang blir som följer. Kort uttryckt stör mig resonemanget. Det stör för min idealbild av verklighetens spel mellan det reella och det föreställda. När allt är som det skall, utmanas dagligen och stundligen och i smått som stort, det *reella* av det *föreställda* och vice versa (det föreställda av det reella) och det till gemensam nytta. Synen på vad som är reellt förnyas och det föreställda förflyttar genom berättigad kritik, sina positioner. Denna ömsesidiga rörelse försvåras i och med att nythomismens *vara*, här med anspråk på att påverka kausaliteten, gör anspråk på att tillhöra det *reella*, inte det *föreställda*. Detta till men både för det *reella* och det *föreställda*.

Det är alltså inte främst spekulationerna om *varat* relativt kausaliteten som stör mig. Det felaktiga i dessa tankeförutsättningar rättar på sikt till sig i den interaktion mellan *reellt och föreställt* som jag föreställer mig den. Men denna korrigering låter sig inte göras om nythomismens *vara* upphöjs till oåterkalleligt vetande, överordnat allt ifrågasättande.

Med detta sagt aktualiseras för mig det som är grundfelet i mycken religiositet. De troendes iver att säkra sin tro genom att omforma den till vetande stör den levande religiositeten. Dess förutsättning är ett ständigt kritiskt möte med det som för tillfället hålls som visst och sant.

Teleologien 55-60*Anteckningar till innehållet*

Den ledande nythomisten Maritain menar sig kunna utläsa ändamålsbestämmdhet i analysen av själva det verkande tinget.

Ändamålsbestämmdhet är för honom en inre egenskap och det även i livlösa ting... den ingår i den naturliga orsakens väsen. Ändamålsbestämmdhet förutsätter i Maritains tänkande ett yttersta intellekt som anger målet, vidare att Gud i tingen skapat ändamålsbestämmdhet. Allt påstått som uttryck för en på vetande grundad sanning.

Detta betyder i sak att

ändamålsbestämmdhetens område vidgas och i nythomistiskt tänkande bestäms ända ner till naturens ordning.

Det ändamålsbestämda, min reflexion

Vad som är ändamålsbestämt försöker människan alltid rucka på och det till sin egen fördel. Det tillhör hennes försök att behärska sin omgivning. Detta sker på alla nivåer och i alla sammanhang. Rörelser i tiden bestäms utifrån hur de fixerar utrymmet för rätt och fel, bra och dåligt, alltså för vad som enligt deras mening är ändamålsbestämt.

Sekulariseringen kan läsas som en sprängning av kyrkornas tolkningar av det ändamålsbestämda. Samtidigt kan sekulariseringen betraktas utifrån aspekten att den bygger upp nya sätt att se på vad som är ändamålsbestämt och vad som inte är det.

I nythomisten Maritains tolkning skriver nythomismen in ändamålsbestämtheten i naturens ordning. T o m döda ting ges ändamålsbestämthet. Gud har i tingen skapat ändamålsbestämthet. Detta *reellt*, inte *föreställt* där det enligt mig hör hemma. Maritains och därmed också nythomismens fixering av det ändamålsbestämda ända ner till döda ting försvårar därmed den spänningsfyllda uppgörelse mellan *reellt* och *föreställt* som jag enligt tidigare resonemang betraktar som vitalt i allt sanningssökande.

Och jag ställer mig frågan om inte kyrkorna i allmänhet gör samma misstag. Det *föreställda* dvs det trodda, låter man inte vara just *föreställt*. Man låter därmed det icke bevisbara vara bevisbart och försvårar därmed den interaktion mellan tro och vetande som jag anser befruktande för all reflexion.

Varats fullkomlighetsgrader 60-68

Anteckningar till innehållet

Nythomismen förutsätter

att den nythomistiska föreställningen om en varandets hierarki ... leder fram till ett bevis för Guds existens,

att tingen är olika på grund av olikhet i varandet,

att alla egenskaper hos ett ting, vilka ej tillhöra dess väsen, måste ha framgått ur ett ting som är så beskaffat att de ingått i själva det tingets väsen,

att ett subjekt ej besitter en egenskap i dess fullhet, utan blott en del därav. Över detta står ett subjekt från vilket all fullhet utgår (Gud),

att fullkomlighetstanken fullt ut gäller *varat*, *varat* i betydelsen den fullkomliga existensen, Gud.

Lyttkens kommentarer

Man utgår i nythomismen från *existensen* och betraktar den som en egenskap vilken realiserar i olika fullkomlighetsgrad... utgår från en högsta existensgrad som i sin tur förutsätts som orsak till all *existens*.

Bakom den utläggningen, som ytterst handlar om *varats* fullkomlighetsgrader, ligger den platonska tanken att det jordiska måste återgå på fullkomliga urbilder.

Lyttkens observerar att Maritain korrigerar sig. Denne har insett att emanationsschemat spränger kristen skapelsetanke. Detta leder honom till att påstå att människans väsen endast virtuellt kan återföras på Gud.⁵

Lyttkens observerar vidare att fullkomlighetstanken inom nythomismen fullt ut gäller *varat*, *varat* i betydelsen den fullkomliga existensen, Gud. Vidare att ofullkomligheten tillämpas på det som på något sätt är förknippat med materiellt, kroppsligt eller sinnligt... Det platonska anslaget gäller således endast i en andlig sfär. Det gäller ej det materiella, den jordiska

⁵ Virtuellt =beteckning på något som inte realiserar i sin vanliga materiella form, utan som en funktion hos något annat.

verkligheten som sådan...Detta visar enligt Lyttkens nythomismens svårighet att komma till rätta med kristen skapelsetro.

Eller förenklat uttryckt

att allt är förbundet med *varat (Gud)* men i olika *fullkomlighetsgrader*.

Utan kontakt med den bibliska föreställningsvärlden

I verklighetens centrum står för nythomismen ett vara, där det fullkomliga varat är Gud. Varat beskrivs i sin tur som väsen och existens (alternativt form och materia)

En människas andliga utveckling kan av en nythomist beskrivas på följande sätt. Hon har av dem med fullkomligare *existens* i sitt väsen berikats till större delaktighet i den fullkomliga existensen (d v s det högsta *varat* Gud).

Detta, frikopplat från nythomistisk terminologi, innebär att andlig utveckling förutsätter att människor med begränsade andliga resurser får del av andras mer utvecklade. Allt relaterat till och riktat mot Gud som ensam är fullkomnad.

Hela resonemanget förutsätter att *varat (Gud)* är en aktivt sammanbindande verklighet med kopplingar till alla former av *vara*. *Varat som begrepp* förutsätts beteckna något förmer än ett tillstånd. Dess kännetecken är dess egenskaper.

Skillnaden blir dramatisk när detta anslag jämförs med av bibliska föreställningar grundlagd skapelse- och frälsningstro.

Nythomismens frälsningsschema står dessutom i bjärt kontrast till konkretionen i de bibliska berättelserna om människors relationer till Gud. Det svär dessutom mot den särskilt av Luther betonade avgrunden mellan Gud och människa, där det saliga gudsmötet framställs som ett förlåtelseunder, fjärran från alla tankar om människans gudomliggörande.

Min egen hållning

Vad mig själv beträffar väcker, som jag gång på gång upprepar, nythomismens anslag, *varat/existensen/livet* som faktum, anklag. Utifrån detta anslag har nythomismen med förebilder hämtade från medeltiden konstruerat sin gudsbild. Denna förutsätter *varats* förverkligande här på jorden som väsen/existens (form/materia) varvid samtidigt materiellt ställs mot andligt och där frälsningsvägen tecknas som alltings fullkomnande i Gud, det absoluta *varat*.

Men denna påbyggnad är inte min. I min spekulatión pekar *varat* som faktum i stället åt två håll, dels åt det faktiska, det i någon mening begripliga, dels åt det för oss obegripliga, det betyder sådant som går utöver det människan kan förstå. För mig blir därigenom tillvaron tvåsidig, dels begriplig, dels obegriplig. Båda dessa delar bereder jag plats i min livshållning. Det begripliga kan jag kalla det *faktiska*, det obegripliga det *föreställda* (trodda).

Dessutom strukturerar jag min hållning utifrån att jag är människa och kristen. Som människa är jag upplyst, vilket för min del betyder att jag låter det faktiska vara just faktiskt. Jag har gjort det till en princip att aldrig förneka fakta. Som kristen tillhör jag dem som fått insyn i trons värld. Denna vilar i långa stycken på det *föreställda*, d v s det trodda.

Två världar strålar därför samman i min föreställningsvärld. Det ena det *faktiska*, det andra det *föreställda* eller trodda. Till det föreställda (trodda) hör gudstro och jesustro, där jesustron

färgat av sig på gudstron. Till det *faktiska* räknar jag även det naturgivna som

1 medfödda drifter med betoning på växlande känslor av samhörighet med andra människor

2 skilda förmågor, endera medfödda eller förvärvade

Detta därför att det är en tendens i tiden att låta tanken att alla människor hör ihop i en enda enhet bli en doktrin (tillhörande det faktiska) som motsäger att vi som människor naturligen är gruppvarer. Vidare därför att den västerländska moderniteten i sin idealitet gärna bortser från grundläggande skillnader människor emellan, men i sin praktik tillämpar det uppenbara som säger att en förmår vad den andre inte mäktar.

Min intention är att det *föreställda*, för min del främst bestämt av min Jesustro, skall samspela med det *faktiska*, men samtidigt utmana det. Det föreställdas uppgift är att rucka på det *faktiska*, eftersom det *faktiska* inte alltid är lika faktiskt som det tycks vara. På motsvarande sätt har det *faktiska* uppgiften att utmana det *föreställda* och pröva det.

Jag tänker mig denna dialog som grundläggande både för mitt liv som människa och som kristen. Det betyder existentiellt att jag kan stå för det jag säger samtidigt som det jag tror mig veta och det jag säger mig tro, inte är hugget i sten. Jag äger ju inte sanningen.

Ja mer än så, denna livshållning där det *faktiska* och det *föreställda* befinner sig i en ständig dialog föreställer jag mig vara grundläggande inte bara i mitt utan i alla de sammanhang.

Dialogen mellan *faktiskt* och *föreställt* menar jag vara värd att lockas fram såväl i den ena kulturen som den andra, i den ena föreställningsvärlden som den andra.

Som jag ser det är interaktionen mellan *faktiskt* och *föreställt* en förutsättning för både liv och utveckling, inte bara för mig utan för alla.

För egen del står jag när detta skrivs i en situation där det föreställda i mig stavas utväljelse, där min inneboende drift tyglas av trohet och där jag vill att min förmåga ständigt skall nyttjas så att den står i det gemensamma bästas tjänst. Jag står där för att med en bibel och en trosutövning som i min tolkning talar om Kristi försoning som tillvarons själva grundvärde.

I samma andetag inser jag att min tro på avgörande punkter inte tillhör det *faktiska* utan det *föreställda*. Min tros vetande begränsas till historiska fakta och faktisk bibelkunskap. Framför allt tvingas jag tillstå att jag aldrig kan skriva vetande bakom alla mina etiska, religiösa (eller för den delen politiska) ställningstaganden. De behöver alla konfronteras med och utmanas av tidens vetande.

Nythomismen mot den bakgrunden

När jag mot den bakgrunden ser på nythomismen ser jag att det för nythomismen kännetecknande är försöket att förflytta tron från det *föreställda* till det *faktiska*. Och jag ser dessutom hur vitt skild den nythomistiska föreställningsvärlden är från den bibliska.

Biblisk verklighetsförståelse mot den bakgrunden

Till det brydsamma hör emellertid att mitt anslag, där jag ställer *föreställt* mot *faktiskt* är vitt skilt för biblisk verklighetsförståelse. Det tydligaste exemplet på detta är synen på Helig skrift, där allt slag av relativiserande under biblisk tid är otänkbart. Det närmaste mitt sätt att tänka kommer ett bibliskt är det faktum att bibliska grundmotiv går att mejsla fram som låter sig

förenas med mina intentioner. Detta gäller särskilt om Jesus blir central i bibelförståelsen. Framför allt går min sökande hållning att känna igen i Jesu möten med sin samtids människor.

Varför påpeka detta här? Därför att denna problematik åtminstone i kristen förkunnelse skjuts åt sidan. Man låtsas, förmodligen omedvetet, att det man förkunnar står på biblisk grund. Detta utan att för åhörarna medvetandegöra att evangelisternas och förmodligen också Jesu verklighetsförståelse var radikalt annorlunda vår.

Sammanfattningsvis

Sammanfattningsvis skall nythomismens sätt att se på varats fullkomlighetsgrader ses som ett försök att förena katolsk tro med vetande. Mitt anslag däremot skall förstås som mitt svar på modernitetens liksom bibelkritikens utmaningar.

Filosofi som troslära 68-72

Anteckningar till innehållet

Nythomismen, en filosofi som fungerar som troslära. Den skall enligt Lyttkens ses som ett försvar för katolsk tro.

Lyttkens menar att nythomismen blandar ihop logik och metafysik.

Lyttkens påstår att man från nythomistiskt håll kommer att förneka att *existens*, en grundbult i det nythomistiska trosbygget, uppfattas som egenskap. Men Lyttkens menar att man tvingas till denna slutsats i och med att man hävdar att olika fullkomlighet i *väsendet* medför varierande fullkomlighetsgrader i *existensen (esse)*. Lyttkens påpekar att man måste skilja mellan naturfilosofi och vetenskap, vilket nythomismen inte gör... Den moderna verkligheten skall studeras utifrån vad den är för att sedan konfrontera den med kristen tro och teologi.

Eller förenklat uttryckt

skall nythomismen ses som en troslära där den svaga punkten ligger i förståelsen av *varat* som en verkande storhet (en egenskap) när *varat* i själva verket har sin kärna i ett faktum.

Nythomismens världsförklaring är mig främmande

Det i nythomismen som tilltalar mig är betoningen på *varat* som ett grundläggande faktum. Denna betoning förstärker min förundran över livet. Men nythomismens anspråk att på detta faktum bygga upp en världsförklaring med vetenskapliga ambitioner är mig främmande. Även kyrkornas skiftande försök att med förmenta bevis på bibelns historiska tillförlitlighet stärka sina positioner, betraktar jag numera med allt större skepsis.

Tron måste få vara en övertygelse som till allt annat även visar sin styrka i en förbehållslös och rättvis hållning även till det som svär mot dess sanning. För mig är det med tron som med politisk övertygelse vars rörelse i fruktbar riktning förutsätter att motpartens argument tas på allvar. Utan detta sätt att förhålla sig blir tron likt så mycket annat, en partsinlaga.

II Kunskapslära och vetenskapssystem (Andra huvuddelen) 75-76

Anteckningar till innehållet

Enligt Lyttkens är metafysiken för nythomismen vetenskapen par preference. Detta såvida metafysikens objekt är *varat* som varande. Nythomismens kunskapslära tar epistemologin till sin tjänst.⁶

Nythomismen skall ses som ett försök att bygga samman modern naturvetenskap och aristotelisk-thomistisk filosofi. Båda dessa storheter skall enligt nythomistiskt tänkande

⁶ Episteme = den vetenskapliga kunskapen om det nödvändiga och oföränderliga.

betraktas oberoende av varandra, samtidigt som de hör samman...de befinner sig på skilda ontologiska plan. De betraktar verkligheten ur skilda aspekter.

Filosofin sysslar med tingens verkliga natur, medan naturvetenskaperna betraktar naturen utifrån genom mätningar och empiriska iakttagelser. Verkligheten betraktas alltså utifrån två håll. Allt enligt nythomismen i Lyttkens framställning.

Nythomismens två sanningar ställda mot min enda sanning

Nythomismens grundbult är så förstådd den immateriella (på metafysik grundade) sanningen om *varat*. Till detta hör att *varat* i sin gestaltning här på jorden är förstått som väsen (materia) och existens (form), och där detta *vara* ytterst är förbundet med Gud. Denna immateriella verklighet, som begreppen väsen och existens uttrycker, ses som grunden för bedömning av den innersta och sanna verkligheten. Den andra, den empiriska verkligheten, grundar sig på iakttagelser av det i yttre mening iakttagbara. Därav två sanningar, varav endast den immateriella är tillämpbar när sanningen i sin innersta mening skall avslöjas.

Mitt anslag däremot är personligt. När jag skall gå till botten med mig själv skall allt tillämpbart inbegripas, det faktiska, det föreställda och inte minst det för ögonblicket trodda.

Och det trodda har i sin tur med Jesus att göra. Jag kan vittna om att denne spelar med i allt jag tänker och gör. I honom har jag min koppling till Gud. Denne, låt mig kalla honom "trons Jesus", är bestämd av bibeltexternas vittnesbörd relaterade till rådande föreställningar om honom, inklusive mina egna. Genom denne trons Jesus förlitar jag mig på att äga kontakt med Gud.

Det är alltså att märka att denne "trons Jesus" inte är någon absolut och i detalj fixerad storhet. Han finns i spänningsfältet *föreställt/faktiskt* och utsätts där som *föreställd* (trodd) sanning för kontinuerlig nygestaltning.

Det är alltså en himmelsvid skillnad mellan nythomismens anslag och mitt. Jag lutar mig inte mot gudomligt ursprung utan mot gudomligt stöd av alldeles speciellt slag.

1 Vetandets natur

Vetandet avser det nödvändiga 77 f

Anteckningar till innehållet

Vetandet avser enligt nythomismens uttolkare Maritain det nödvändiga och det nödvändiga handlar om kunskap om *varat* och det intelligibila (det som är fattbart för förståndet) Svaret på livsfrågorna grundas alltså på vetande om *varat*. Iakttagelser och slutsatser avseende den konkreta och materiella världen blir vetande i annan, icke lika slutgiltig mening. Detta är en för nythomismen grundläggande utgångspunkt.

Eller förenklat uttryckt

är vetandet grundat på kunskap om ett immateriellt *vara*. Kunskap om det konkreta och materiella innebär vetande i icke slutgiltig mening

Maritains vetande är för mig tro

Jag kallar det som Maritain här betecknar som vetande för en trosuppfattning, dessutom en trosuppfattning jag inte delar. Själv talar jag hellre om nödvändig tro.

Med det menar jag den tro som är ett med livet självt i sin interaktion med det konkret verkliga och påstått bevisbara. Jag har ovan beskrivit den interaktionen som en ständigt pågående uppgörelse, en uppgörelse som jag menar vara själva förutsättningen för liv och utveckling.

Men så vill alltså nythomismen inte se det. För dem är kunskap om *varat* inte tro utan vetande. Och min tanke om en ständigt pågående uppgörelse mellan föreställt och verkligt, eller hur man nu skall benämna denna interaktion, är för nythomismen främmande.

Mitt sätt att se är dessutom främmande för de flesta. En till synes samlad kristenhet har i stället en tendens att likt nythomismen vilja göra tro till vetande så ofta som tillfälle ges. Den hållningen har dessutom den fördelen att den tycks ha bibel, tradition och kyrka på sin sida. Uppmärksamheten på den spänningsfyllda relationen som jag ovan beskrivit som förhållandet föreställt/faktiskt, tillhör det som har sina rötter i nutid. Det hör samman med att vidgat vetande börjat omforma såväl trosföreställningar som historiesyn.

Även på den andra kanten, bland gudsförnekarna, är tanken på ett spänningsfyllt och dessutom i bästa fall positivt förhållande mellan tro och vetande, en främmande tanke. Detta tydligast bland den skarpt gränsdragande positivismen, där sanning grundas på fakta, enbart fakta.

Vetenskapen studerar det nödvändiga i tingen 78-82

Anteckningar till innehållet

Vetenskapens objekt är för nythomismen nödvändigt, den yttre verkligheten är kontingent (möjlig men inte nödvändig).

Vetenskapen avser för nythomismen något abstrakt, närmare bestämt de konstanter och supramomentana (icke tillfälliga) bestämningar som vårt förnuft finner i verkligheten

En vetenskaplig lag är för nythomismen en egenskap hos ett ontologiskt något som ej faller under sinneskunskapen.

De experimentella vetenskaperna når i nythomistiskt tänkande ej fram till att beskriva tingets väsen (dvs tingens egentliga natur).

Varje existerande ting har sin natur eller väsen slår nythomismen fast, men tingens existentiella belägenhet ingår ej i deras natur.

Kontingens (något är möjligt men inte nödvändigt) avser i nythomismen det singulära eller enskilda, medan vetenskapen sysslar med det universella och det som förnuftet genom abstraktioner förmår dra fram.

Kunskapsobjektets universalitet utgör i nythomistiskt tänkande villkor för dess nödvändighet.

Kunskap om det förgängliga menar nythomismen vara accidentiellt.

Maritain och med honom nythomismen fördömer nominalismen.

Naturvetenskaplig determinism uttrycker för nythomismen faktisk nödvändighet, dvs rationell logisk nödvändighet, ej juridisk (de droit).

Maritain avvisar determinismen som en allmän princip.⁷

Eller förenklat uttryckt

För att nå den sanna kunskapen om tingen måste man nå bortom det erfarna till det nödvändiga och bestående, till tingens väsen. Detta i sin tur förutsätter allmänbegreppens verklighet.

Sanningen i konkretionen inte i abstraktionen

Maritain (Nythomismen) går på en dubbel väg där jag bara har tillgång till en. Han finner det väsentliga i en abstrakt, tänkt verklighet, jag i en konkret, han genom att abstrahera fram det "vetenskapligt" sanna, jag genom att tränga ned till det faktiska och konkreta (det kontingenta, accidentiella) för att där förhoppningsvis få grepp om det bärande.

⁷ Determinism innebär att något alltid händer av en viss orsak, vilket innebär att det kan förutses.

Allmänbegreppen en skapelse av människor

Allmänbegreppen som verkliga, om än i sinnevärlden osynliga, företeelser är en grundbult i nythomismens filosofi. I och med att dessa begrepp får stå för något i sig verkligt har man skapat en brygga mellan det i sinnevärlden påtagliga och det övervärldsliga. Den bryggan är en förutsättning för nythomismen, en brygga som ytterst sträcker sig till Gud.

För nominalismen och även för mig är allmänbegreppen en skapelse av människor. Dessa äger relevans om de påvisar gemensamma nämnare inom det som inbegrips i allmänbegreppet. Det betyder inte att jag förkastar bryggan mellan människa och Gud eller att jag utesluter det universellas verklighet. Men både Gud och det universella tillhör trons område. Och tron faller för min del ut ur förundran över det konkret verkliga. Och det mest konkreta av allt kondenseras för mig på en enda punkt när jag betraktar Kristi kors.

Gud mer frånvarande än närvarande

Gudsfrågans brännpunkt är för mig inte Guds närvaro utan Guds frånvaro, i mitt sinne tydligast manifesterat på korset. För mig står Kristi kors i sin tur för gudsövergivenhet och tro, detta trots Guds frånvaro. Trons språng bottenar för mig i denna övergivenhet och tar sig uttryck i tro på att Gud trots allt var med Jesus i dennes övergivenhet, ja att Gud var ett med Jesus i dennes lidande.

Nythomismens vetenskapsideal är hämtat i antik filosofi 82-85*Anteckningar till innehållet*

Maritain (M) presenterar som representant för nythomismen en deduktiv vetenskap med absoluta anspråk. Utifrån ett aristoteliskt vetenskapsideal tror han sig i analytiska satser ha funnit en evig och nödvändig, dessutom självvident sanning. Något verkligt vetande om den kontingenta (tillfälliga) verkligheten vore däremot enligt M ej möjlig därför att dess existens ej är logiskt nödvändig.

Lyttkens: Att M i de analytiska satserna tror sig finna en evig och nödvändig sanning är grundat i bristande insikt i de analytiska satsernas natur. Analytiska satser är enligt Kant satser i vilka predikatet ingår i subjektets begrepp. Som skapade av mänskliga konventioner uttrycker de därför inte evig sanning. Att M i de analytiska satserna tror sig finna evig sanning beror enligt Lyttkens på bristande insikt i de analytiska satsernas natur.

Nythomistisk vetenskap har, påpekar Lyttkens, sina rötter i medeltida verklighetsuppfattning, som i sin tur är förankrad i antikt vetande om livets väsen och sammanhang (Platon, Aristoteles, Thomas).

Min hållning

Nythomismens sanning, av mig uppfattad som en trosföreställning, ställer jag mot min egen syn på det för livet bärande. Där utgör Kristustro och försoningstro de bärande elementen. Min synsätt skall ej kallas vetande, hellre övertygelse vars övertygande kraft mäts i dess verkan.

För mig vinner nythomismen i vikt om dess påstådda vetande kopplas om till trosföreställning. Då kan nythomismen träda in i det för mänskligt liv väsentliga växelspelet

tro/vetande av mig beskrivet på varierande sätt i denna framställning. När en trosföreställning på falska grunder förvandlas till vetande, störs detta växelspel.

Nödvändighet och kontingens 85-87 ⁸

Anteckningar till innehållet

Kosmologiska gudsbeviset argumenterar för ett nödvändigt varande som upphov till en kontingent värld. ⁹

I nythomistiskt tänkande bildar väsen och existens i Gud en enhet. I Gud följer existensen med logisk nödvändighet ur dennes väsen....Kunskapssystemet utgestaltas utifrån denna förutsättning...Också den empiriska kunskapen måste, för att vara kunskap i egentlig mening, avse något nödvändigt. I tingens natur inlägges en rationell nödvändighet.

Lyttkens; Ingen existensutsaga eller empirisk beskrivning kan vara logiskt nödvändig. Den står på egna ben och säger enbart vad den påstår.

Eller förkortat uttryckt

I Gud är väsen och existens en enhet och bildar samtidigt grunden för vetandet.

Nödvändigt i nythomismen blir nödvändigt ställningstagande för mig

Nythomismen är förankrad i Thomas av Aquinos världsuppfattning (tillvaron grundad i föreställningar om det sant varande, uttryckt som väsen och existens) och finner utifrån denna att den ideella verkligheten är den nödvändiga och därmed grunden för såväl vetande som sanning. För mig öppnar sig det för tillfället nödvändiga här och nu i spänningsfältet sett (verkligt) och trott. Nythomismens nödvändiga sanning ersätter alltså jag med ett av tid och rum och tillfälle betingat nödvändigt ställningstagande.

Analytiska och deskriptiva satser, logisk och fysisk nödvändighet 88-90

Innehållet i sammanfattning

Nythomismen via Maritain (M); Vetenskapen betraktar tingen ur speciell aspekt som ger upphov till rationellt nödvändiga satser.

Varje ting har enligt M sin natur eller sitt väsen. Det är genom att betrakta detta väsen, skilt från och framdraget ur den kontingenta verkligheten, som ett nödvändigt vetande är möjligt. Enl Lyttkens uteslutet att betrakta satser, vilka beskriva förhållandena i sinnevärlden, som logiskt nödvändiga vilket däremot nythomismen hävdar.

Eller i förkortad form

Varje ting har sin natur eller sitt väsen. Denna natur får man kunskap om genom en utomvärldslig betraktelse.

⁸ kontingens möjligt men ej nödvändigt

⁹ **Notiser** En modern version av Kalaams **kosmologiska gudsbevis** försvaras av den amerikanske filosofiprofessorn [William Lane Craig](#). Den ser ut på följande sätt: Allting som börjar existera har en orsak för sin existens. Universum började existera. Alltså har universum en orsak för sin existens. **Ontologiska gudsbeviset** Ett annat sätt att formulera beviset är detta: Vi kan föreställa oss en fulländad Gud. Om Gud inte existerar, så är han inte fulländad i alla avseenden. Alltså måste han existera. (Kant, existens är ingen egenskap)

Verkligheten ideellt tänkt inte empiriskt

Av ovanstående följer att "vetenskaplig" kunskap inom nythomismen utvinnes ur påstådda ideellt tänkta förutsättningar, inte ur empiriskt eller materiellt grundade sådana.

Min egen verklighetsbeskrivning

Jag strävar efter att i min konkreta och till tid och rum bestämda situation låta det jag sett och hört (nedan sammanfattat i det *sedda*) tala för sig själv utifrån givet sammanhang. Det betyder inte att jag därför saknar ideologisk utgångspunkt. Men denna låter jag tillhöra det *trodda*. Detta trodda har för mig sitt centrum i att jag ser tillvaron som ett mirakel och livets mening utifrån korset.

Väl vetande att allt trott är subjektivt betingat försöker jag medvetet hålla även det för mig allra dyrbaraste i min tro för öppet. Detta för att hålla mig själv mentalt och andligt vital. Det tillhör min andliga hälsa att se till att det livgivande mötet *sett/trott* är en verklighet även i mitt liv.

Jämfört med nythomismen är mitt betraktelsesätt således det motsatta. Jag söker finna det sanna i en mental uppgörelse mellan det *sedda* och det *trodda*. Nythomismen äger det sanna i en ideellt tänkt "överjordisk" verklighet.

Tingens väsen 90 f

Innehållet i sammanfattning

Allt levande inklusive människan bestäms av nythomismen i Thomas av Aquinos efterföljd som *väsen* och *existens*. Maritain definierar väsen som de egenskaper ett föremål inte kan förlora utan att vara vad det är. Väsen är dessutom för honom beteckning på subjektet till de olika egenskaperna, d v s på de allmänbegrepp som för samman människa till en grupp, djurarter till en annan o s v.

Eller enklare uttryckt

Bortom den konkreta verkligheten finns den andliga, den egentliga verkligheten, definierad som väsen och existens. Väsen står för det för varje föremål (inklusive människan) specifika.

Min kritik och dess konsekvenser för min gudstro

Utifrån ovanstående äger allt levande, inklusive människan, en metafysisk existens. Detta gör även allmänbegreppen (universalia).

Själv är jag i mig själv okunnig om eviga värden. Dem tror jag på.

Detta har i sin tur lett mig till följande generella hållning. Hos mig, där tron (inkl den politiska inställningen, livssynen, världsbilden osv) är uttalad, gäller följande. Min tro (inkl den politiska inställningen, livssynen, världsbilden osv) är rörlig. Den är inte minst beroende av de omständigheter som jag lever under. Visar sig det sig exempelvis att faktagrunden inte är den antagna, kan det också påverka min tro.

Jag har i detta sammanhang observerat följande fara med en alltför orubblig tro. Den kan lätt leda till att jag på ett osakligt sätt rättar verkligheten efter tron.

Allt detta utifrån min allmänna hållning att när fakta möter tro som samspelar med fakta på ett, låt oss oprecist kalla det, "inkännande" sätt, detta möte kan bidra till något konstruktivt.

Vetenskapen sysslar med tingens väsen 91-98

Innehållet i sammanfattning

Nythomismen via Maritain (M):

Vetenskapen sysslar med det nödvändiga i tingen. Detta nödvändiga utgöres av tingens väsen. Kunskap om tingens väsen erhålles via abstraktion, d v s genom en process där man skiljer mellan det individuella och det allmänna.

Väsen i betydelsen universell natur utgör vetenskapens nödvändiga objekt.

Mot bruket av allmänbegreppen svarar en allmän verklighet i tingen.

Genom att betrakta vissa empiriska satser som analytiska (logiska) finner M nödvändiga objekt i den yttre verkligheten.¹⁰

Nythomismen förutsätter en final inriktning i tingen, d v s en orsak redan innan orsaken trätt i funktion, liksom att i varje orsak finna en nödvändig inriktning mot en viss verkan.

Lyttkens kommentarer

Tesen om en i tingens natur ineliggande nödvändig inriktning, som är åtkomlig för vetenskaplig iakttagelse är en icke empiriskt grundad trosutsaga.

Man kan inte som nythomismen härleda nödvändighet i empiriska förhållanden från vissa analytiska satser. Då blandar man logisk och fysisk nödvändighet.

Detta att det existerar väsen och natur som utgör kärna bakom de studerade fenomenen är en ren spekulatio som inte låter sig begrundas vare sig empiriskt eller rationellt.

Eller om tingens väsen enklare uttryckt:

Det nödvändiga i tingen, tingens väsen, deras innersta natur återfinns utanför sinnevärlden. T o m orsak och verkan är utifrån bestämda förutsättningar inskriven i en verklighet som befinner sig utanför sinnevärlden. Underförstått är Gud centrum i denna verklighet.

Abstraktioner nythomismens väg, tron min

Nythomismen griper genom ohållbara *abstraktioner* tag i människans väsen och finner så hennes samhörighet med Gud.

Jag griper genom *konkretiseringar* tag i människans väsen och finner så mitt avstånd från Gud.

Tron mitt alternativ

Tron är mitt alternativ till den andliga verklighet som nythomismen proklamerar, dock inte en tro utan anknytning till sinnevärlden utan en tro relaterad till konkret vetande i en ständig interaktion tro/vetande.

Denna tro är inte väsensskild från de aningar som bär fram till vetande Den är inte heller artfrämmande från övertygelser, fascination eller ideal, bara så mycket mer vågsam. Dess entydiga centrum är för mig Jesus.

Denna jesustro har sina yttersta rötter i judisk stamtro och har utvecklats i kamp för judisk identitet. Allt utvecklat, omvittnat och problematiserat i mångtydiga bibliska skrifter, särskilt svärgegnomträngliga när de från upplysningen och framåt utsatts för historisk kritisk prövning. Ur detta sammanhang framträder Jesus.

¹⁰ Jmf analytisk sats enligt Kant: en sats i vilken predikatet ingår i subjektets begrepp.
Lyttkens: "man tror sig genom en begreppsförklaring ha gett en kausal förklaring till tingen"

Min skrifttolknings själva centrum, Jesus, **förutsatte** Gud med tidens ände för ögonen. Samme Gud **levandegjordes** för och genom honom i mirakler och i ord från Gud mitt in i människors verklighet. Slutligen **övergavs** han av Gud, manifesterat i orden på korset "Min Gud, min Gud varför har du övergivit mig". Allt sammanfattat i **överbådaorden** i dödsögonblicket; "I dina händer Herre Gud, överlämnar jag nu min ande". Allt detta hör till faktasidan i min tro.

Från detta förmodat faktiska skiljer jag det i min kristna identitet som främst förutsätter tro. Främst står här vittnesbördet om Jesu uppståndelse. Det växelspel mellan det som jag i denna framställning betecknar som det "sedda" i relation till det som jag kallar det "trodda", äger alltså för mig sin tillämpning även i det centrala kristna vittnesbördet.

Till detta behöver jag för klarhetens skull tillägga att jag exempelvis inte skyggar för, utan tvärtom förutsätter, att de aktuellt levande föreställningarna i en kulturkrets skapar nuets sanningar.

Dessutom att vetandet fortlöpande vidgas, att särskilt analytiska filosofer, d v s filosofer som inte är systembyggare eller förkunnare, håller tankarna rena, att även sekulära författare, vetenskapsmän och andra belyser, talar gripande, tror och har visioner.

Jag skyggar inte trots att dessa faktorer även påverkar min bild av Jesus, dock inte min bild av Jesus som den övergivne och överlåtna och inte heller min tro på honom som den uppståndne.

Väsen som ett ontologiskt x 98-103 ¹¹

Innehållet i sammanfattning

Handlar om nythomismens tankeförutsättningar (enligt Maritain)

Väsen, å ena sidan beteckning på de egenskaper ett föremål måste ha för att inte förlora sin identitet, å den andra beteckning på det subjekt om vilket olika egenskaper förutsägs.

Detta väsen ses som bärare av ett ontologiskt x vilket ej är åtkomligt för sinnesiakttagelse. Naturvetenskapen studerar fenomenen och finner lagar dem emellan, filosofin studerar den icke observerbara grunden, väsendet.

Väsendet tas fram via abstraktion, en abstraktion av de yttre egenskaper som tingen avslöjar. Detta blott möjligt när det gäller människor.

Lyttkens kommentar:

Skilnad mellan den nythomistiska filosofins väsen och vetenskapens studium av tingens och materiens natur.

¹¹ Om ontologi, objektivism och subjektivism. Ontologi är läran om vad som existerar och vad det betyder att någonting existerar. Ordet *ontologi* kan betraktas som en synonym till *metafysik*, men det har inte samma belastning som ordet *metafysik*. Olika ontologiska uppfattningar är materialism, spiritualism, dualism, idealism, realism, objektivism, subjektivism, kontextualism och relativism. En del av dessa olika ontologiska uppfattningar kan förenas. Gränsen mellan ontologi och *epistemologi* är inte alltid uppenbar. Flera av de ovannämnda namnen på ontologiska riktningar är samtidigt namn på kunskapsteoretiska riktningar.

Enligt objektivismen är verkligheten entydig, enligt subjektivismen är verkligheten beroende av iakttagaren och därmed mångtydig och relativ. Hurudan verkligheten är beror även på vilken verklighet som studeras, av vilken typ studieobjektet är. Det torde vara uppenbart att tolkningar av historien är mångtydigare än beskrivningar av naturen, varför en *positivistisk* vetenskapssyn lättare kan tillämpas på fysik och biologi än på historia.

Ting kan existera på olika sätt. Ett tal, ett begrepp eller en melodi finns inte till på samma sätt som en solid kropp. Det förflutna existerar inte på samma sätt som det närvarande.

Den nythomistiska filosofin förutsätter abstraktionen. Den för oss till tankeobjektets plan. Dessa tankeobjekt finns dolda i tingen. Med denna metod kan nythomisterna skilja naturvetenskap från nythomistisk vetenskap... Denna boskillnad blir möjlig i och med att den nythomistiska filosofins väsensdefinitioner uppfattas som analytiska (satser som i sig själva är uttryck för hur det förhåller sig)

Eller förenklat uttryckt

Beteckningen väsen står för det som icke är åtkomligt för yttre iakttagelse men ändå är väsendets själva förutsättning. Väsen står för tankeobjekt som finns dolda i tingen.

Min sammanfattning

En människas väsen är således enligt nythomistisk filosofi något specifikt, ej åtkomligt för sinneserfarenheten. Den nythomistiska filosofin blottar vad detta specifika är och förbinder samtidigt, sagt eller osagt, människans väsen med Gud som det sant varande. Förbindelsen med Gud i sin tur avgörande för människans bestånd. Detta utifrån ett filosofiskt tänkande som gör anspråk på att vara grundat i vetenskap.

Mitt alternativ

Jag ställer nythomismen så förstådd mot min egen verklighetsuppfattning som förutsätter att reellt (verkligt) ställs mot föreställt och där autentiskt liv förutsätter detta möte. Detta leder mig till följande hållning.

Som beskrivning av något reellt lägger jag nythomismen åt sidan. Som föreställd verklighet lockar den mig till jämförelse dock inte till efterföljd.

I min föreställda (trodda) verklighet **hoppas** jag att människans väsen, det för henne specifika, äger bestånd i Gud. Gud förstår jag i likhet med nythomismen som det sant varande. Jag tänker mig, barnslig som jag är, detta bevarande i Gud analogt med hur vi förhåller oss till våra döda, där dessa är levande i våra minnen.

Men det som jag **tagit till mitt hjärta** är talet om korset och det utifrån föreställningar som vitt skiljer sig från nythomismens sätt att nalkas Gud.

För mig står korset för straffet för religiöst uppror betingat av febrig väntan på den kommande katastrofen och tidens snara slut. Korset inbegriper även det judiska ledarskapets reaktionen på undergärningar och jesusord, vars autenticitet inte låter sig döljas trots evangelietraditionernas skiftande färgningar utifrån samtidens föreställningsvärld. Korsets betydelse som religiös höjdpunkt kulminerar för mig när Jesus ropar: "min Gud varför har du övergivit mig" och när han i dödsögonblicket överlämnar sig själv åt Gud med orden "I dina händer Herre Gud, överlämnar jag nu min ande". Dessa ord sammanfattar för mig den kristna trons såväl historiska som existentiella betydelse.

Med kvinnorna vid den tomma graven **tror** jag slutligen att Jesus är uppstånden. Vet gör jag däremot inte, vill dessutom inte veta. Det vore att ge tron både fel plats och fel funktion. Det skulle störa den till själva livet hörande ständiga uppgörelsen mellan det "verkliga" och det "föreställda", den mellan tro och vetande.

2 Nythomismens kunskapsteori 104

Innehållet i sammanfattning

Den nythomistiska filosofins självständighet hör samman med att nythomismen förutsätter att det i tingen finns dolda intelligibla (fattbara) objekt, vilka intellektet genom abstraktioner kan dra fram.

Intellektet finner alltså i tingen intelligibla objekt. Det betyder att nythomismen i den yttre verkligheten lägger in en begreppslig, analytisk verklighet (dvs där verkligheten ligger i begreppet). Så gjorde också f a Platon och Aristoteles. Platon hypotetiserade (förtingligade) begrepp, Aristoteles idéerna eller formerna (detta genom att med materien som underlag av det oformade låta det formade uppstå.) Allt enligt Lyttkens

Eller förenklat uttryckt

Det yttre har sin motsvarighet i det inre som representerar den sanna verkligheten.

Materien 105-110

Innehållet i sammanfattning

Materien öppnar i nythomistiskt tänkande för möjlighet till formande...Materien ett slags urstoff. (Aristoteles, det formlösa är det obestämda, blott möjliga)

Allt som äger möjlighet att bli något annat, att formas till något annat, utgör dessutom materia i förhållande till detta.

Till detta kommer materien i annan betydelse, materia i motsats till ande.

Materien, fattad som möjlighet att bli något annat, en möjlighet till ny form, utgår enligt Lyttkens från en uppfattning som vilar på språkliga och logiska förhållanden. Dessa i sin tur betraktas av nythomismen som empiriska (grundade på erfarenheten).

Eller förenklat uttryckt

I nythomismens tänkta verklighet hänger allt samman. Materien ett slags tänkt urstoff där det ena formas av det andra och det andra av det tredje.

Här och nu det primära

För modernt tänkande är, skriver Lyttkens, individerna, inte materien i aristotelisk mening, det primära. Det verkliga och sanna söker även jag primärt i det som här och nu är gripbart och förståeligt.

För att koppla detta till den medeltida striden om allmänbegreppen, äger dessa allmänbegrepp för mig ingen överordnad existens i förhållande till sinnevärlden.

Allmänbegreppen måste tvärtom vara förankrade i det här och nu konstaterade för ha någon funktion. Detta mitt synsätt slår i förlängningen sönder den föreställningsvärld som liksom nythomismens bygger verklighet på ett "form/materia"-tänkande. Detta, liksom tanken om materien som ett slags urstoff, saknar förankring i den materiella verkligheten.

Nythomismen hör hemma i det föreställda (trodda)

Min föreställningsvärld får däremot ny "input" när jag ställer föreställt och verkligt mot varandra i en tänkt, ständigt pågående interaktion. I denna interaktion låter sig även "form-materia-tänkandet" infogas. Denna interaktion störs emellertid i och med att nythomismen hävdar att detta tänkande tillhör det vi vet.

För mig hör nythomismens tänkande till det "föreställda", d v s till det trodda. Det inbegrips därigenom, hur främmande dess verklighetsuppfattning än tycks mig, i den existentiella uppgörelse mellan tänkt och verkligt som är förutsättning för liv och utveckling.

Sinneskunskap och intellektuell kunskap 110-113

Sammanfattning av innehållet

Den sensibla världen, d v s den kroppsliga, materiella världen ställs i nythomismen mot den suprasensibla, intelligibla världen, vilket står för den andliga, immateriella, icke-kroppsliga världen.

Intellektet bearbetar i nythomistiskt tänkande det allmängiltiga och nödvändiga, dvs tingens väsen, allmänbegreppen. Däremot saknar intellektet direkt kunskap om det individuella. Slutsats; man drar i nythomismen sina slutsatser utifrån en tankeförutsättningarnas egen logik.

Eller förenklat uttryckt

Det är i det andliga, icke-kroppsliga som den sanna verkligheten återfinns.

I konkretionen ryms uppenbarelsen inte i abstraktionen

Nythomismens kunskap hämtas ur allmänbegreppen, ur abstraktioner tömda på kroppslighet. Där är det aktuella allmänbegreppet sitt eget bevis, äger sin egen sanning, en sanning som är immateriell, andlig.

Själv finner jag sanningen i det kroppsliga. Det kroppsliga rymmer och uppenbarar för mig det förmodat gudomliga. Det är också i det mest kroppsliga av allt, korset på Golgata, som förståelsen av Jesus står klar för mitt inre och med honom också Gud.

Den intellektuella kunskapen och dess objekt 114-125

Innehållet i sammanfattning

I nythomistiskt tänkande är ett ting vetbart endast i den mån det är immateriellt...Roten till all kunskap är immaterialitet.

Former som begränsas av materien måste dematerialiseras.

Graden av vetbarhet stiger med graden av immaterialitet.

Intellektuell kunskap består i att intellektet, ur den bild av verkligheten som sinnena ger, dra fram tingens allmängiltiga bestämningar.... dvs att dra fram tingens former ur deras materiella underlag.

Uttrycket den dematerialiserade naturen står för en från det kroppsliga befriad bestämning.

Ett ting är vetbart i den mån det är immateriellt utvunnet ur tingen.

Abstraktionen för oss till det intelligibila varat, dvs till tingen som tingen är.

Ett ting är fullkomligare ju mindre möjlighet till vidare formande det äger... det fullkomliga i sin tur heter Gud.

Form står för tingens struktur eller egenskaper men även struktur eller egenskaper i intelligibel mening.

Det fullständigt formala är tanken där det det materiella och kroppsliga rensats bort till förmån för allmänbegreppet.

Nythomismen skiljer mellan total abstraktion och formell abstraktion.

I den totala abstraktionen abstraheras allmänbegreppen.

Den formella abstraktionen utgår från den kunskap och de allmänna begrepp som den totala abstraktionen fört fram.

Eller förenklat uttryckt

Det är i det andliga man kan återfinna det verkliga.

Nythomismen abstraherar, jag konkretiserar

Det för nythomismen karakteriserande är föreställningen att allt i himmel och på jord hör ihop. De dematerialiserade allmänbegreppen binder samman det himmelska med det jordiska.

För mig gäller istället att allt, såväl ting som människor, skall betraktas utifrån vad de i sig själva är. Grupptillhörighet vad människor beträffar kopplar jag till gemensamma drag, eller vad arter beträffar, till artspecifika särdrag samt känsla av att höra samman. Under medeltiden kallades den hållningen nominalism.

Tanken är i nythomismen ett överordnat objekt i en sammanhållen verklighet. Tanken fångar sitt objekt som bringas att smälta samman med tanken, varefter den dematerialiserar och formar den.

Själv känner jag mig inte hemma i detta betraktelsesätt, mer i en empirisk hållning som i sin tur leder till bestämda komplikationer. I denna empiriska hållning både rekonstruerar och konstruerar tanken sina objekt. Därav följer ett svår genomträngligt förhållande mellan sak och tanke. Detta särskilt när saken rör en relation eller ett förhållande och inte ett faktum.

Det nythomistiska resonemanget i sin helhet, där abstraktion inte konkretisering skapar förmodad reell verklighet, får mig att associera till missriktad fromhet. Denna söker sig mer till det tänkt heliga än till det praktiskt behövliga. Detta bidrar till min iver att vända de nythomistiska abstraktionerna ryggen.

Där nythomismen abstraherar konkretiserar alltså jag. Konkretiserar för att sedan som jag regelmässigt gör i de mest skilda förhållanden, ställa det trodda mot det iakttagna, respektive det iakttagna mot det trodda i en intern uppgörelse.

Nythomismens idealism 126 f

Kunskapsprocessen 127-134

Innehållet i sammanfattning

Det är i nythomismens föreställningsvärld tingens egna former som i kunskapsprocessen vandrar över från själen in i intellektet. Man når alltså "tinget självt". Kunskapen grundas alltså ej, som korrespondensteorin förutsätter, utifrån överensstämmelse med den yttre verkligheten. Intellektet når dock enligt nythomismen blott del av tingen, tingen beskrivna som allmänna objekt.

Sinnena däremot har direkt kunskap om det individuella.

Det individuella är alltså i nythomismen ovetbart. Intellektet förutsätts trots det ha kunskap om det ovetbara.

Eller förenklat uttryckt

När man enligt nythomistiskt tänkande lär sig något (underförstått väsentligt) är det som man får del av något odiskutabelt autentiskt (tinget självt) om än ej detaljerat och konkretiserat.

Min kommentar

Inom nythomismen är det i abstraherad form som tingen via intellektet förutsätts kunna vandra över till själen. Att tro på det korrekta i den överföringen förutsätter att det råder en förbindelse mellan det enskilda och det allmänna, mellan det jordiska och det överjordiska. Bland annat synen på allmänbegreppen förutsätter detta.

Mot detta står kunskapsprocessen som jag tänker mig den. Denna går via såväl övergripande som rationell prövning av det påstådda eller iakttagna. Prövningen gäller inte minst den ideologiska trosfärgning som påverkar det mesta vi tänker och gör. Denna gång förutsätter jag även när specifika trosfrågor provas.

Detta påstått inte enbart för att visa det orimliga i nythomismens kunskapssyn, utan f a för att skapa viss reda i bedömningen av vad som är rätt respektive fel, korrekt respektive inkorrekt, sant respektive osant.

Tingens form – en invecklad problematik 134-146

Innehållet i sammanfattning

Lyttkens; Nythomismen äger en kärna av sanning när den påstår att ett objekt är vetbart enbart genom sina bestämningar. Vidare är det sant som nythomisterna säger, att vi enbart kan uttala oss genom de referenssystem som står till vårt förfogande.

Thomisterna betraktar ej formen som ett allmänbegrepp utan som en konstituerande del i tinget. Den är i deras betraktelse något skilt från dess egenskaper (och därmed hör den hemma i idévärlden, min anm).

Lyttkens; Tingens väsen kan endast göras gällande om däri inlägges väsendets egenskaper, men väsen hos nythomisterna innebär också något från de empiriskt fastställda egenskaperna skilt och som sådant något ovetbart, ett ontologiskt x. (som ej är åtkomligt för sinnesiakttagelse, min anm)

Lyttkens; Tingens form, också kallat väsen, är i nythomismen frikopplad från sin empiriska verklighet och därigenom omöjlig att få grepp om. Vårt vetande förutsätter empiri.

Eller förenklat uttryckt

Tingens form d v s den konstituerande delen i tinget och i människan, är något från tingens yttre egenskaper skilt, en skapelse vars egentliga hemvist är i idévärlden.

Livet, andligt för nythomisterna, kroppsligt för mig

Mitt eget "vara", det för mig specifika, av nythomisterna här benämnt "form", bestäms av nythomisterna som något ideellt, oåtkomligt för sinnets iakttagelse och samtidigt förbundet med Gud. Det betyder att en förmodad överjordisk, tänkt sanning lägger grunden för nythomistens självsyn.

Min iakttagelse däremot säger mig att livet är något kroppsligt och som sådant påtagligt. Det inleds med konceptionen och avslutas med att mina kroppsfunktioner upphört att fungera, med andra ord att jag dör. Mitt hopp är att Gud upphävt oundvikligheten i detta mönster. Min tro att Gud är herre över liv och död.

Nythomismen är alltså förankrad i en ideell, jag i en erfarenhetsbaserad verklighet. Dödlighet är ett med min natur, anknytningen till Gud en del i nythomismens. Evt liv för mig ett under, för nythomismen det avgörande ledet i ett fullkomnande.

Cirkeln i kunskapsprocessen 146 f

Innehållet i sammanfattning

Enligt Lyttkens inser nythomisterna inte att de vid beskrivning av tingen utgår från ett referenssystem som samtidigt är en given förutsättning.

Dubbelheten i kunskapssubjekt och objekt 147-150

Innehållet i sammanfattning

Kunskapssubjektet d v s människan, äger enligt nythomismen immateriell förmåga genom intellektet. Intellektet är i sin tur förenat med ett materiellt, sensibelt, kroppsligt underlag.

Kunskapsobjektet, d v s de materiella tingen, är förutom materiella även immateriella. Utifrån sin ideella verklighet kan de definieras som väsen och form.

Nythomismens verklighet relativt min

Nythomismen konstruerar en verklighet för människa och ting där en immateriell himmel blir lika verklig som jorden. Jag förlitar mig i tro på en jordiskt betingad tillvaro med rum för gudomligt tilltal och gudomligt förvandlande kraft.

3 Indelning i olika vetenskapstyper s 151

Innehållet i sammanfattning

Aristoteles och även nythomismen skiljer mellan förklarande och konstaterande vetenskaper

Förklarande och konstaterande vetenskaper 151-154

Innehållet i sammanfattning

Nythomismens uppfattning enligt Maritain.

Förklarande vetenskaper är matematik och filosofi, som båda deducerar (abstraherar) för att nå sina resultat.

Det är skillnad mellan det sätt varpå matematiken är deduktiv i jämförelse med filosofin.

Matematiken konstruerar en värld av entiteter (kvantitativa förhållanden i sinnevärlden), filosofin vinner sina resultat genom studium av den empiriska världen.

Begrepp som substans, accidens, materia och form, hämtas induktivt genom studium av tingen.

Med Aristoteles antar Maritain att en klassificering av tingen är nödvändig för att förstå dem.

Förklara är att klassificera. Denna klassificering, när den betraktas som en förklaring, avser satser vilka uppfattas som analytiska... Gud kan dock ej förklaras.

De förklarande vetenskaperna ställer tingens väsen till beskådande .

De konstaterande vetenskaperna når ej tingens väsen, d v s deras ontologiska x.

Synsättet i förenklad sammanfattning

Nythomismen, som den förklarande vetenskap den är, menar sig med sina förklaringar ha funnit tillvarons sanna väsen. Den vägen har de nått fram till livets mening, mål och sammanhang. Till detta lägger de konstaterande vetenskaper, som studerar det som i yttre mening låter sig konstateras men inte förklarar vare sig mening eller mål.

Själv utgår jag från det som låter sig konstateras

Tvärtemot nythomismens upptäckt av tingens ideella väsen som deras sanna identitet utgår jag från det som i yttre mening kan konstateras när jag söker tingens (inklusive människans) värde. Sedan ställer jag detta mot det som är värdefullt i mitt liv och väger det ena mot det andra. Alltså tar jag i bruk ytterligare en variant av det för mig så viktiga mötet mellan det sedda och det trodda. Detta för att nå fram till det andligas verklighet.

De tre abstraktionsgraderna 154-165

Innehållet i sammanfattning

I sitt sökande efter den sanna verkligheten abstraherar nythomisterna det man konkret ser, hör och upplever.

Detta innebär att

a man bortser från det singulära och individuella,

b man ser utöver det sensibla (det som har med känslor att göra) men behåller de kvantitativa bestämningarna,

c man lämnar alla materiella villkor utanför.

Detta för att få grepp om det som annars är tillvarons stora hemlighet, det ofrånkomliga faktum som heter *varat*.

Detta till skillnad från

fysiken som enligt nythomistisk betraktelse studerar det som stannar kvar, d v s materien, eller matematiken som koncentrerar sig på kvantitet, tal och geometriska figurer.

Inom nythomismen står begreppet intelligibilitet för intellektuell begriplighet men den formen av begriplighet är inte aktuell vid studiet av den empiriska verkligheten. Sann vetenskap avser något annat än det sinnligt materiella.

Eller i förenklad sammanfattning

Vi har i nythomismen att göra med en specifik form av idealism där den sanna verkligheten ytterst är ett immateriellt *vara*. Vägen till denna sanning når man genom att på bestämt sätt abstrahera det man ser, hör och upplever. Allt blir då verkligt i egentlig mening.

Mitt alternativ

Själv söker jag via det konkreta finna det sanna. Och när jag tror mig ha funnit något av denna sanning, får den inom mig fungera som en utmaning i den ständigt pågående uppgörelsen inom mig mellan det jag tror (hoppas och tänker) och den verklighet jag har framför mig.

Naturvetenskap och filosofi 165-184

Innehållet i sammanfattning

Den nythomistiska naturfilosofin studerar tingens väsen.

I tingens väsen ingår ett förnuftigt, icke empiriskt element.

Naturvetenskapen håller sig inom det observerbara område, naturfilosofin söker sig till det osynliga och når allmänna sanningar.

Naturvetenskap går från synligt till synligt, naturfilosofi från synligt till osynligt.

Frågan är hur det är möjligt att i det empiriska finna något icke empiriskt? Nythomismens svar: I tingen ingår ett förnuftigt icke-empiriskt element. Det blir därför skillnad mellan en "ontologisk" och en "empirologisk" förklaring.

Naturfilosofin studerar tingens väsen. Den når fram till vissa allmänna begrepp.

Naturfilosofin läser av det varande i sitt sinnliga hölje, men söker något utöver detta.

Resultatet har blivit att man exempelvis kan beskriva bl a färg, kroppslig substans, kvalitet, materiell och formell orsak etc på sitt speciella sätt.

Lyttkens kommentarer i urval

"Medan vi anse, att ordet färg är en samlande beteckning på olika färger, hävdar nythomisterna, att ordet färg endast indirekt och på grund av vår okunnighet om färgens "väsen", har denna referens till det sinnligt givna. I sig själv åsyftar "färg" själva färgens väsen, det som för oss är fördolt"... (172)

Varför inom nythomismen upprätthålla skillnaden mellan ontologisk och erfarenhetsbaserad analys? Därför att allmänbegreppen påstås beteckna en för oss dold essens, ett slags varande.

Naturfilosofins pålitlighet demonstreras enligt nythomismen av att hylemorfismen (d v s alla kroppar består av form och materia) visat sin giltighet liksom orsakslagen.

Viktigare vore, menar Lyttkens, att nythomisterna studerade det religiösa erfarenhetsområdet och dess verklighetsuppfattning och konfronterade detta med naturvetenskapens.

Naturfilosofin sysslar egentligen med språket.

Nythomismen förvillas av övertygelsen att *varat* i egentlig mening ej är empiriskt observerbart. Därför studerar nythomistisk naturfilosofi tingens väsen, studerar tingens inre ontologiska natur, en natur som ytterst är förankrad i en ideellt tänkt Gud.

Eller i förenklad sammanfattning

Den nythomistiska naturfilosofin studerar tingens osynliga väsen, dess egenliga vara. Detta väsen består i dess form och dess materia.

Min övergripande kommentar

Gud må i sig vara en gåta, men ej det Gud representerar, varat/livet/tillvaron. Detta vara ter sig för människan som ett mirakel och samtidigt som en ofrånkomlig verklighet. Detta är min utgångspunkt när jag reflekterar över detta kapitels tema naturvetenskap och filosofi (naturfilosofi).

Om naturvetenskapen gäller att den syftar till att lyfta fram och tillämpa något som otvetydigt är verkligt. Vare sig den säger det eller inte, söker naturvetenskapen detta verkliga utifrån basinsikten att varat/livet/tillvaron är ett ofrånkomligt faktum.

Det gör för den delen även ateisten. Denne, liksom alla, har att förhålla sig till det ofrånkomliga, dvs till varat, livet som ett faktum. Så också nythomisten som tillskriver *varat* som ett allt sammanfattande faktum, metafysiska egenskaper (här benämnt hylemorfism, d v s förhållandet mellan materia och form). Samtidigt ställer nythomisten detta faktum i ett metafysiskt sammanhang.

Alla, alltså även ateisten, har att förhålla sig till livets/varats/tillvarons faktum. För mig betyder det att alla i någon mening tror, detta om tro står för att förhålla sig till något ofrånkomligt som man inte har grepp om. Så sedd är tron som företeelse en del av livet, gudstro i kristen tappning, en av trons många varianter.

Tänker man så, är nythomismens naturfilosofi, som den ovan beskrivits, en variant av tro, där Gud, via *varat* skrivits in i själva förutsättningarna. Men detta på ett sätt som är mig främmande.

Gudstro utifrån varat som faktum är en sak. En annan att genom sin naturfilosofi tro sig ha kännedom om det för tillvaron bestämmande. Det betyder att man tror sig ha grepp, dels om Gud som det sanna *varat*, dels om tingens sanna väsen bakom dess jordiska uppenbarelseformer.

De tre visheterna 184-191

De tre visheterna motsvarar i den nythomistiska föreställningsvärlden som Maritain uppfattar den, av metafysikens, teologins och mystikens vishet.

Innehållet i sammanfattning

Metafysikens vishet

Den yttersta orsaken i metafysikens vishet är Gud.

Kunskapen om Gud begriplig, inhämtas via skapelsen och är därför begränsad.

Nåden fullkomnar något redan förekommande.

Teologins vishet

Teologins vishet är inte en vishet grundad på skapelsen, eller utifrån Gud som första orsak.

Den nalkas Gud utifrån Guds innersta väsen. Teologins väsen är därför per definition oåtkomligt för mänskligt förnuft

Teologin utvecklar rationellt uppenbarelsens sanningar.

Det saliga skådandets vishet

I tron ligger begär efter skådandet

Tron driver till mystik.

Det saliga skådandet är ett faktum

Lyttkens till detta

Den nödvändiga kunskapen finns i ordet, inte i mystiken. Den finns i Guds förlåtande kärlek genom Kristus.

Satsen Credo ut intelligam hyllas av såväl Thomas som Maritain. Det betyder att man söker en vishet som ligger på ett högre plan än trons.

Jag till detta

Beskrivningen av teologins och det saliga skådandets vishet förutsätter kyrkan som förmedlare av en för förnuftet oåtkomlig fullkomnad uppenbarelse. För mig råder det omvända. Visheten återfinns i det faktiska, den religiösa sanningen i en inre uppgörelse med den Jesus vars sanning uppenbaras i hans ord och fullkomnades vid korset.

Dessutom noterar jag att Maritain inte förbinder teologins vishet med skrifttolkning.

Teologins vishet tycks mera förutsätta en kyrka som besitter denna vishet.

3 Tro, att i samma andetag leva i övergivenhet och förtröstan

Det må vara att Hampus Lyttkens uppgörelse med nythomismen har ett antal år på nacken.

Det må också vara att hans uppgörelse med nythomismen är överkritisk. Den lämnar inte några dörrar öppna för medhåll i sin kritiska redovisning. Dock går det inte att förneka att Lyttkens tydliggör tankegrunden i denna rörelse.

Och det var just tankegrunden jag sökte och det för att ha något utpräglat idealistiskt att ta spjärn mot när jag skulle redovisa min egen mer historiskt förankrade trosåskådning.

Jag har ovan systematiskt gått igenom Lyttkens bok Nythomismen (1962). Kortfattat har jag redovisat innehållet stycke för stycke varpå jag för begriplighetens skull sammanfattat det allra viktigaste i en kort formulering. På det följer sedan mina reflexioner.

De enskilda reflexionerna utgör var för sig ett slutet helt. Dock bildar de tagna tillsammans ett mönster. Jag pläderar för att tro som företeelse är något allmängiltigt, men samtidigt att kristen tro har sin egen profil. Jag skiljer genomgående mellan tro och handfast verklighet och menar att tro oavsett om den är kristen eller inte är en nödvändig beståndsdel i en fruktbar reflexion. Jag pläderar för att den kristna trons ena sida vetter mot det i historien förankrade, dess andra sida mot en överhistorisk verklighet. Jag skiljer genomgående skarpt mellan det

sedda (det med verklighetsgrund) och det trodda. Och jag gisslar tendensen att försöka göra tro till vetande.

Jag är slutligen öppen för att min hållning är beroende av att den ställts mot just nythomismen. Mot en annan bakgrund hade andra prioriteringar framträtt.

Detta som en allmän sammanfattning. Mera specifikt har mitt studium av nythomismens trosfilosofi lett till att jag funnit det fruktbart att utgå från **existensen (varat) som under och faktum** när jag mediterar över Gud.

Den utgångspunkten har bland annat uppmärksammat mig på en brygga mellan mig och gudsförnekarna. Vem kan, vare sig man är gudsförnekare eller inte, blunda för att livet som faktum är förankrat i något som vi människor betecknar som ett under. Det är ett under som gett mig underlag till att förutsätta en Gud av något slag och gudsförnekarna möjlighet att grunda sina ställningstaganden på vördnad för livet.

Förutsatt existensens faktum som utgångspunkt blir föreställningen om Gud en subjektivt betingad konkretisering av detta faktum. Det betyder ett trosfaktum och som trosfaktum i sin tur något som öppnar för olika övergripande synsätt. Därav våra gudsbilder som spänner mellan något som skulle kunna kallas "slumpguden" eller "evolutionsguden" till den Jesu Gud som lyssnar på våra böner.

Vad nythomismen i övrigt beträffar binder denna trosfilosofi samman tid och evighet. Evighetens fullkomliga "vara", har bottnar i nuets ofullkomliga "vara", som i sin tur har sin förankring i "det fullkomliga varat", Gud. Mellan Gud och människa råder en organisk förbindelse.

För mig är däremot linjen till Gud avskuren, detta tydligast betingat av livets intighet. Allt levande ändar i död. Min gudstro blir därför å ena sidan famlande. Dess fäste är verkligheten här och nu, en verklighet förankrad i min tro på Gud utifrån livets faktum. Å den andra sidan är gudstron konkretiserad och ständigt närvarande genom min Kristustro.

Liv får denna min tro i ett oupphörligen pågående möte mellan det trodda och det sedda, alternativt uttryckt mellan det trodda och det faktiska. Detta möte förutsätter jag i de mest skilda sammanhang, religiösa som sekulära. Vid närmare betraktande frigör dessa möten förnyad syn på verkligheten. Tron påverkas av det faktiska och det faktiska av tron och resultatet blir utveckling i sanningens riktning. Förstelning beror i sin tur på att det faktiska, respektive det trodda blir sig själva nog. Materialismen biter sig fast som något ofrånkomligt på den ena sidan och tron försteltnar till eviga sanningar utan anknytning till verkligheten på den andra.

Detta möte blir så mycket nödvändigare som jag med alla andra som inte har en idealistiskt fixerad gudsföreställning, tvingas leva på "glimtar" av Gud, eller om man så vill på mina bilder av Gud. Det är jag dessutom inte ensam om. Skall sanningen fram är gudsbilderna lika många som det finns människor. Och den som via evangelierna söker komma Jesus nära märker vid noggrann läsning att även Jesus kan läsas utifrån dennes utifrån omständigheterna växlande bilder av Gud.

Gud, vare sig tänkt eller verklig, låter sig alltså inte fångas av mig annat än i mer eller mindre sanna bilder.

Mina bilder av Gud är i sin tur påverkade av andra bilder, närmare bestämt av de bilder av verklighet och liv som den rådande kulturmiljön bestått mig med. Den kulturmiljö och den verklighet Jesus levde i var ju alls inte densamma som vår. Och vår i sin tur är påverkad av tänkesätten i den del av världen som vi lever i. Detta vare sig vi inser det eller inte.

Mot den bakgrunden bekänner jag just nu min tro med följande ord.

Min bild av Gud blir levande när jag betraktar det i mitt sammanhang religiöst fullödiga. Det religiöst fullödiga i sin tur förbinder jag mer med Jesu ***hållning*** på korset. Samtidigt som denne på korset upplevde sig övergiven av Gud, förtröstade han i dödsögonblicket på samme Gud.

Tro blir för mig som jesuslärjunge följaktligen att i samma andetag leva i upplevelse av ***övergivenhet och förtröstan***. Den står för en ***existentiell hållning*** mer än en sammanhållen övertygelse. Till detta fogar jag det som är själva trossprånget i min gudstro, ***försoningen***, dvs den läsning av korset som naturligen föll ut bland de första kristna. Dessa var ju liksom Jesus präglade av sin judiska och därmed också gammaltestamentliga bakgrund, där offertänkandet var centralt. Denna försoning blir i förnyad och för nutid tillämpad gestalt det grundvärde som jag bekänner mig till. Detta gäller såväl i mina politiska ställningstaganden, min sociala hållning som i min tro.

Till den del av min tro som gör upplevelsen av övergivenhet närmast oundviklig hör att jag inte blundar ens för den verklighet som gör det svårt att tro. Detta får konsekvenser, för min del mest tydligt i mitt bibelstudium, i min argumentation, inte minst i min argumentation för och försvar av kristen tro.

Jag finner f a inte Gud i en fullkomnad bibel utan i nytestamentliga bibeltexter färgade av tider, omständigheter och tillrättalägganden. Inte minst läser jag dessa texter som underlag för den dåtida förkunnelsen.

Vad Gamla testamentet beträffar sätter jag min tilltro inte minst till föreställningarna om det judiska folkets utväljelse, föreställningar som inte bara binder samman Gamla testamentets texter utan även Nya testamentets. Jag minns aha-upplevelsen när jag via TV lyssnade på den judiska filosofen Hannah Arendt som påstod att judendomen växte fram ur något som ursprungligen var en stamreligion. Naturligtvis var det rent historiskt så, tänkte jag. Det för stamreligionen typiska är ju föreställningar om den egna särarten den nödvändiga grunden.

Denna utväljelse leder de gammaltestamentliga texterna åt två håll, dels åt en oacceptabel och stötande partiskhet, dels i riktning mot en självkritik som i slutändan ledde till Jesu hållning, där utvaldhets innebar kallelse till rättfärdighet och offer.

Kristi gudom finner jag inte i obefläckad avlelse eller gudomlig härkomst, vare sig det sanna i det ena eller det andra, utan i dennes livslopp styrt av gudomligt tilltal och mänskliga möten. Dessa tilltal och dessa möten är av den arten att även jag i ett "trossprång" bekänner Jesus som Guds son.

Och det är inte i en kyrka som är en återspeglings av Guds fullhet som jag finner Gud utan i en kyrka där glimtar av det fullkomliga anas i religiös sensibilitet och mänsklig omsorg.

Till detta kan slutligen fogas att apokalyptik och föreställningar om tidens snara slut, om så bibliskt centrala inte minst för Jesus själv, aldrig har berört mitt innersta. Däremot har jag som

jag ovan betonat gjort de bibliska föreställningarna om utvaldhhet till mina. Jag läser, och det är grundläggande för mig som trosmänniska, min egen utvaldhhet utifrån Jesu utvaldhhet.

Det är mycket som drivit mig att tänka tro i dessa riktningar. På sistone mitt studium av nythomismen som Hampus Lyttkens uppfattat den. Nythomismens sanningar har lett mig att gentemot denna åskådning tänka tro på rakt motsatt sätt. Nythomismen söker Gud i det immateriella, övervärldsliga. Jag når Gud via omständigheter och människor här och nu.

Dessutom har jag, utan att Lyttkens påmint mig om det, funnit djupgående likheter mellan de flesta kristna trosriktningar och nythomismen. Inte så att kristna trosriktningar i allmänhet delar nythomismens grundläggande metafysik. Vad som förenar är att trosriktningar i allmänhet, liksom nythomismens, är förankrade i en fiktiv värld där trons sanningar lever sitt eget liv. Det fiktiva består främst i att man förankrar tron i undret och bibeln i dess fullkomlighet. Detta gör att man inte fullt ut vågar läsa evangelierna historiskt kritiskt, inte vågar se brutaliteter i texter som uppfattas som heliga, inte tar till sig det tidstypiska i skildringen av underverken, inte förmår ta i den utvaldhhet som är den röda tråden i hela den bibliska traditionen. Därigenom skapas i kyrkorna en den dubbla sanningens värld. Den ena av dessa är förankrad i tidens tänkande, den andra i bibliska föreställningar. Man hamnar kort uttryckt i en icke trovärdig dubbelhet som pareras med ständigt nya anpassningar till den i tiden levande föreställningsvärlden.

Min medvetna riktning neråt mot det påtagliga har haft det goda med sig att den fått mig att uppmärksamma att trosföreställningar är oundvikliga, oundvikliga eftersom verkligheten är en sak, vår föreställning av verkligheten en annan. Och vad är en föreställning av verkligheten annat än tro? Hur många gånger har jag inte upprepat detta i denna framställning. Så betraktat blir min Kristustro en variant av något allmänt förekommande. Inom parentes inte det inför nutidens värderingar mest trovärdiga alternativet, men rätt förstått det mest utmanande.

Slutligen om att jag på nythomistiskt sätt betraktar **varat** som grunden för tro, **varat** som det mirakel som förenar gudstroende och ateister. Alla är vi nödgade att förhålla oss till detta **vara** som ett oundvikligt faktum. Att förhålla sig till detta faktum är för mig detsamma som att tro. Den springande punkten är inte om man tror utan på vad.